*Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!*

# ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1991 йил 15 август
ПАЙШАНБА
№ 157 (5.200).
БАҲОСИ 8 ТИЙИН

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг рўзномаси

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ♦ Ҳафтада беш марта чоп этилади

# ТОШКЕНТДА ДЎСТОНА УЧРАШУВЛАР

## 14 АВГУСТ КУНИ ЎРТА ОСИЁ РЕСПУБЛИКАЛАРИ ВА ҚОЗОҒИСТОН ПРЕЗИДЕНТЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ ЎЗБЕКИСТОН ПОЙТАХТИДА МУҲИМ ҲУЖЖАТЛАРНИ ИМЗОЛАШ БИЛАН НИҲОЯСИГА ЕТДИ

СУРАТДА: Кенгаш залида.

ЎЗБЕКИСТОН Совет Социалистик Республикаси, Қозоғистон Совет Социалистик Республикаси, Қирғизистон Республикаси, Тожикистон Совет Социалистик Республикаси ва Туркманистон Совет Социалистик Республикаси раҳбарларининг учрашув якунлари юзасидан қабул қилинган ахборотда бозорга ўтиш даврида ижтимоий кескинликни пасайтириш ва одамларнинг турмуш даражасини оширишга доир биргаликдаги фаолиятнинг стратегик йўналишлари белгиланган.

Яна бир муҳим ҳужжат — Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон республикалараро Маслаҳат кенгашини тузиш тўғрисидаги битим доимий ишлайдиган иқтисодий идорани барпо этишга асос солди. Шуниси қувончлики, беш республика қаторига Озарбайжон ҳам қўшилди, Озарбайжон мамлакатнинг ушбу кенг ва аҳоли зич жойлашган минтақаси иқтисодиётига тенг ҳуқуқли асосда қўшилиш ниятидадир.

Учрашув қатнашчилари бир йил муқаддам Олмаотада эришилган аҳдномалар ва битимлар қандай бажарилаётганини ҳам муҳокама қилдилар. Шу вақт ичида кўпгина иқтисодий ва ижтимоий муаммоларни ҳал этишга муваффақ бўлинганлиги таъкидлаб ўтилди. Бироқ аҳдномаларнинг бажарилишини назорат қилишнинг пухта воситаси барпо этилганида эди, бундан ҳам кўпроқ иш қилиш мумкин бўлур эди. Эндиликда ана шундай восита бор.

Делегацияларнинг раҳбарлари 14 август куни музокараларни бошлаш олдидан баёнот бердилар, баёнотларда энг ўткир муаммолар тўғрисида гапирдилар ва Тошкентдаги ҳозирги учрашувга баҳо бердилар.

Мажлисни Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов очди. У Тошкент учрашувида қатнашаётган делегацияларнинг аъзоларини табриклаб, дастлабки учрашувдан сўнг ҳамкорликда ижобий силжишлар юз берганлигини таъкидлади. Ўша кенгашда муҳим аҳдномаларга эришилган, жиддий ҳужжатлар қабул қилинган эди. Улар ҳаётга сезиларли таъсир қилмоқда. Ўзбекистон пойтахтидаги учрашув Олмаотадаги учрашувнинг мантиқий давоми эканлиги таъкидланди. Айни Олмаота шаҳрида иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий ҳамкорликда қардош республикаларнинг сифат жиҳатидан янги муносабатларига асос солинган эди. Ўзбекистон Президенти мамлакатда ҳозир юз бераётган мураккаб ижтимоий-иқтисодий вазият учрашувимизни ўтказишни мақсадга мувофиқ қилиб қўйди, деб таъкидлади. Муҳокама қилинган ўткир муаммолар орасида қарорлар ва ўзаро мажбуриятларнинг бажарилиши, уларни бажаришни назорат қилишнинг таъсирчан воситасини ишлаб чиқиш каби масалалар бор. Янги Иттифоқ шартномасига муносабат — ягона ёндашувни ишлаб чиқишни талаб қилаётган жуда муҳим масаладир.

Минтақада бозор муносабатларига ўтишда катта қийинчиликлар рўй бермоқда. Нарх-наво қимматлашгани, озиқ-овқат, кундалик зарур molларнинг кўпгина турлари етишмаётгани шулар жумласидандир. Бунинг қаторига пулнинг қадрсизланишини, аҳоли турмуш даражасининг пастлигини қўшмоқ керак. Келаётган куз, қиш даври жуда оғир бўладиганга ўхшайди. Фақат озиқ-овқат жиҳатдан таъминлаш эмас, шу билан бирга ёқилғи-энергетика комплексидаги кескин тус олган муаммолар туфайли ҳам оғир бўладиганга ўхшайди.

Лекин Ўзбекистон раҳбари алоҳида таъкидлаб ўтганидек, ҳозирги учрашув минтақа республикалари дўстлиги ва ҳамкорлигини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади, ўткир муаммоларни ҳал этишга доир чора-тадбирлар мажмуини белгилаб олишга имкон беради.

Сўзга чиққан Қозоғистон Президенти Н. А. Назарбоев учрашувни ташкил этганлик учун самимий миннатдорчилик билдирди. У Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистоннинг шу мураккаб даврдаги биргаликдаги ҳаракатлари танглик ҳолатларини юмшатишга қодир эканлигини таъкидлади. Бу эса иқтисодиётдаги ҳаракатларни мувофиқлаштиришга, миллатлараро муносабатларни тартибга солишга ёрдам беради. Н. А. Назарбоев Тошкент учрашуви чинакам тарихий учрашув эканлигини таъкидлади. Чунки республикалар мустақиллик тўғрисида декларация қабул қилганлар, бу эса республикаларнинг давлатлараро муносабатларини янги поғонага кўтаради. Ҳозир бутун мамлакат каби Қозоғистон ва Ўрта Осиё минтақаси ўткир иқтисодий танглигини бошидан кечирмоқда, бу танглик ишлаб чиқаришнинг жиддий таназзулида, бюджет камомадида, пулнинг қадрсизланишида намоён бўлмоқда. Бунга республикалар ўртасидаги иқтисодий алоқалар узилиб қолганлиги қўшиладиган бўлса кимгадир умид қилиб ўзгаришлар бўлишини кутиш мумкин эмас.

Яна бир муҳим жиҳат. Минтақада кўп миллатли халқ яшамоқда, минтақа бу халқ учун Ватан бўлиб қолган, бу ерда турли миллат вакиллари яшайди. Шу жиҳатдан ҳар бир республика ноёбдир. Айни шу сабабли республикаларда яшаётган барча халқлар ҳуқуқлари тенглигига содиқликни яна бир бор тасдиқлаш зарур. Бу учрашув ҳам миллатлараро муносабатларга, . вазиятни барқарорлаштиришга ҳаётбахш таъсир ўтказиши керак. Чунки, сиёсий барқарорлик — бозор иқтисодиётини барпо этиш йўлидан олға томон муваффақиятли ҳаракат қилишнинг бош кафолатидир.

Бу учрашув Иттифоқ шартномасини имзолаш арафасида ўтмоқда. Биз қабул қилган қарорлар Иттифоқ шартномасининг руҳига тўла-тўкис мос келади. Биз шу тарихий ҳужжатни имзолашга, янгиланган Иттифоқда яшаш ва ишлашга тайёрлигимизни яна бир бор тасдиқлаймиз. Тошкент кенгаши сиёсий мақсадларни кўзда тутмайди. Унинг натижалари шу қийин даврда республикаларнинг кўп миллионли аҳолисини ҳимоя қилиши лозим. Ҳеч ким бир минтақа доирасида чекланиб қолмоқчи эмаслиги тушунарлидир. Аксинча, биз Иттифоқдаги бошқа мустақил республикалар билан ҳам фаол ҳамкорлик қиламиз.

Қирғизистон Республикасининг Президенти А. Акаев ушбу учрашувни ташкил этганлик учун қирғиз халқининг самимий миннатдорчилигини етказди. Бу кенгашнинг муҳимлиги шундаки, у Иттифоқ шартномасини имзолаш арафасида ўтмоқда, деди у. Олмаотадаги биринчи учрашув минтақадаги вазиятни барқарорлаштиришда, қардош республикалар ўртасида тағин ҳам мустақил алоқаларни йўлга қўйишда бебаҳо аҳамиятга эга бўлди. Хусусан, Қирғизистон Республикаси Қозоғистон, Ўзбекистон, Туркманистон билан дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида шартнома тузди, Тожикистон билан ана шундай ҳужжат тайёрланмоқда. Бу эса республиканинг иқтисодиётига баракали таъсир қилди. Қирғизистон Президенти Иттифоқ шартномасини имзолашни тезлаштиришда етакчи роль ўйнаган мустақил республикаларнинг раҳбарлари Тошкентда тўпланганликларини таъкидлади. Улар Иттифоқ шартномасини ишлаб чиқишга катта ҳисса қўшдилар. Бу кенгаш якунлари янгиланган Иттифоққа қўшилиш ёки қўшилмаслигини ҳал қилмаган республикалар тақдирида жиддий аҳамиятга эга бўлади. Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон республикалараро Маслаҳат кенгашининг тузилиши тўғрисида гапирганда, бу ҳозирги вазиятда зарур бўлган қатъий ҳаракатдир. Бундай идора жуда зарур. Чунки минтақа бозор маконини шакллантириш объектив ва қонуний заруриятдир. Тажриба шуни кўрсатмоқдаки, бозор бирданига катта ҳудудда шакллана олмайди, у аввал маҳаллий бозор сифатида вужудга келади. Минтақа бозори уйғун равишда умумиттифоқ бозорига, сўнгра эса умумжаҳон бозорига қўшилиши мумкин.

Сўзга чиққан Тожикистон Президенти Қ. Маҳкамов ўтган йили имзоланган битимлар минтақани иқтисодий ривожлантиришнинг ижобий жиҳатларини мустаҳкамлаш учун пойдевор бўлганлигини таъкидлади. Ҳозирги учрашувни биз янги Иттифоқ шартномасини имзолашга қўшилган ҳисса деб баҳолаймиз. Ўтган йилги битимлар амалга оширилмоқда, кўпгина ижтимоий масалалар муваффақиятли ҳал қилиняпти. Лекин ҳаммаси ҳам ҳал этилаётгани йўқ. Бу эса биз Олмаотада ҳужжатларни имзолаётганимизда уларни амалга оширишнинг яхши воситасини барпо эта олмаганлигимизни кўрсатади. Тошкент кенгашида тузиш таклиф этилган Маслаҳат кенгаши ана шундай восита бўлиши лозим. Биз бундай кенгаш барпо этишни тўла-тўкис қўллаб-қувватлаймиз ва у ўз ишининг дастлабки кунлариданоқ барча қарорлар ўз вақтида бажарилишини таъминлашини истаймиз.

Яқинлашиб келаётган қиш муносабати билан олдимизда мураккаб масалалар турибди. Ҳисоб-китоблар минтақамиз мураккаб ёқилғи-энергетика тартибига тушиб қолишини кўрсатмоқда. Шу сабабли минтақа ёқилғи-энергетика ресурсларидан фойдаланиш ва уларни қайта тақсимлаш тўғрисида яқин кунларда ҳукумат даражасида ҳужжат қабул қилиш ҳақида келишиб олишимиз лозим.

Тожикистон биринчи ярим йилликда ва ҳатто ҳозир ҳам мамлакатнинг бошқа минтақалари озиқ-овқат, ёнилғи, мойлаш материаллари ва бошқа маҳсулотларни кам етказиб бераётганидан жуда қийналмоқда. Шунинг учун ҳам ана шу масалаларни биргаликда ҳал этиш учун келишиб олишимиз керак. Келгусида бу жуда катта аҳамиятга молик бўлади.

Сўзга чиққан Туркманистон Президенти С. А. Ниёзов Олмаота учрашувининг таъсири ҳозир яхши сезилиб турганлигини таъкидлади. Бу учрашув республиканинг бутун ижтимоий ҳаётига, вазиятни барқарорлаштиришга, бир қанча иқтисодий муаммоларни ҳал этишга ижобий таъсир қилди. Лекин имзоланган битимларнинг ҳамма бандлари бажарилди, деб бўлмайди. Бу ҳам халқ хўжалигини ривожлантиришга таъсир этди. Делегациямиз Тошкентдаги учрашувга катта аҳамият бермоқда. Уни тайёрлашда узоқ вақт давомида минтақадаги барча республикалар ишчи гуруҳлари, шу жумладан бизнинг республикамиз ишчи гуруҳлари қатнашди. Ҳужжатларнинг лойиҳаларида ҳамма республикаларнинг манфаатлари эътиборга олинган, улар айни бозорга ўтиш даврида шу республикалар халқларини ҳимоя қилишга қаратилган. Улар умумиттифоқ ҳужжатлари ва қонунларига, янги Иттифоқ шартномаси лойиҳасига зид эмас.

Минтақадаги бошқа республикалар каби Туркманистонда ҳам бой ресурслар, хом ашё мавжуд, лекин улар ҳозир белгилаб қўйилган нархлар билан сотилмоқда. Бундан республика зарар кўряпти. Бу ҳол сўнгги уч ой ичида икки миллиард сўмдан маҳрум бўлишга олиб келди. Шу сабабли Тошкент учрашувида хом ашё ва ресурсларнинг ягона нархини ишлаб чиқиш тўғрисида гаплашиб олиш зарур.

Озарбайжон бош вазири Г. А. Гасанов Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон раҳбарларининг кенгашида иштирок этиш имконияти берилганлиги, қардошларча хурсандлик билан кутиб олганликлари учун миннатдорчилик билдирди. У Бутуниттифоқ иқтисодиёти каби Озарбайжон иқтисодиёти ҳам чуқур тангликни бошидан кечираётганлигини, бу тангликдан ёлғиз ўзи чиқа олмаслигини таъкидлади. Қайта қуриш қўшилишнинг энг мақбул тузилмаларини излаш имконини берди. Озарбайжон ўзининг географик мавқеига кўра бир неча минтақага, шу жумладан Ўрта Осиё ва Қозоғистонга яқиндир.

Озарбайжон ҳозир ўз иқтисодиётини маълум даражада Ўрта Шарқ мамлакатлари билан боғлади. Бинобарин, у Ўрта Осиё ва Қозоғистоннинг Эрон ва Туркияга чиқиши учун ўзига хос кўприк бўлиши мумкин. Паром кечувларидан, автотранспортдан тўла фойдаланиш учун ҳақиқий имкониятлар бор. Боку — Истамбул, Боку — Теҳрон авиация маршрутлари бир вақтнинг ўзида Ўрта Осиё минтақасига ҳам хизмат қилиши мумкин. Халқаро телефон алоқаси хусусида ҳам шу гапларни айтиш мумкин. Ҳозир марказ ихтиёрида бўлган Каспий денгизида биргаликда балиқ овлаш тўғрисидаги масалани ишлаб чиқиш зарур.

Озарбайжон бундан буён ҳам ҳозир «Тўққиз қўшув бир» шаклида бўлган Иттифоқ таркибида иқтисодий жиҳатдан ривожлана олади.

Биз биродарлар ва дўстлармиз, минтақадаги амалий ҳамкорлик тажрибангизни ўрганишга тайёрмиз, бу тажриба биз учун катта аҳамиятга эга бўлади, шунинг учун ҳам биз бу ерга келганмиз.

Ҳужжатлар имзолангандан сўнг Ўзбекистон ССР, Қирғизистон Республикаси ва Туркманистон ССР делегацияларининг раҳбарлари дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида илгари имзоланган шартномалар кучга киргани тўғрисида ратификация ёрлиқларини айирбош қилдилар.

Тошкентдаги кенгашда Президентлар бир ҳафтадан сўнг имзолаш бошланадиган янги Иттифоқ шартномаси тўғрисида фикрлашиб олдилар. Улар янги Иттифоқ шартномаси барча томонларнинг манфаатларини ҳисобга оладиган ҳужжатдир, деган якдил фикрни билдирдилар. Бироқ уни имзолаш тўпланиб қолган муаммоларни ўз-ўзидан ҳал қилмайди, балки катта, тиғиз ишларнинг дебочаси бўлади, деб таъкидлашди учрашув қатнашчилари.

Президентлар минтақадаги ижтимоий-сиёсий вазиятни янада барқарорлаштириш чораларини ҳам кўриб чиқдилар, кундалик муаммоларни муҳокама қилдилар.

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов Тошкент кенгаши қатнашчиларига якунловчи нутқ билан мурожаат қилди.

Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон раҳбарлари учрашувни ёритиш учун Тошкентга келган совет ва хорижий журналистларнинг саволларига жавоб қайтардилар.

Тошкент кенгаши қатнашчилари шарафига Ўзбекистон ССР ҳукумати номидан зиёфат берилди.

Л. ЛЕВИН.
В. ПРУГЕР.
ЎзТАГ мухбирлари.

СУРАТДА: якуний ҳужжатларни имзолаш пайти.
А. ГОРОКРИК, Р. ЖУМАНИЕЗОВ (ЎзТАГ) ва В. МОЛГАЧЕВ олган суратлар.

*КПСС Дастури лойиҳаси муҳокамада*

# РАҲБАР ХИСЛАТИ

Раҳбар кадрлар халқ хўжалигида асосий куч. Кўп нарса уларга боғлиқ. Одамлар билан ишлаш яхши раҳбар фаолиятининг бир қирраси, холос. Ҳозирги мураккаб шароитда раҳбар кадрларнинг масъулияти ошмоқда. Кишиларни қандай хислатларига қараб раҳбарликка кўтариш мумкин? Уларга ҳозирги даврнинг талаби нималар?

Қуйида шу хусусда сўз юритилади.

Раҳбарликда ҳикмат кўп. Биз райондаги барча раҳбарлик лавозимларини ҳалол, ишбилармон, одамларнинг дардини тушунадиган кишилар билан тўлдириб бораяпмиз. Бошланғич партия ташкилотлари бу ишда яқиндан ёрдам бермоқдалар. Бирор хўжалик ёки ташкилотнинг раҳбарларини сайлаш керак бўлса, биринчи номзодни жамоа ва партия ташкилоти тавсия қилади. Биз уни кўриб чиқиб, муҳокама қиламиз. Кўпинча номзод маъқул келади.

Районда 60 дан зиёд хўжалик ва ташкилот бор. Уларда бошланғич партия ташкилотлари фаолият кўрсатмоқда. Бир ярим мингга яқин коммунист ишламоқда. Биз раҳбарни тайинлашда ўта нозик — миллий масалани ҳам эътибордан қолдирмаймиз. Чунки, районимизда 40 дан зиёд миллат вакиллари яшашади. Шунинг учун раҳбарларнинг турли хил миллатдан бўлишини таъминлашимиз лозим.

Раҳбарликка одамларни тайинлашда уддабуронлигига, ишбилармонлигига, шахсий намунасига алоҳида эътибор берамиз. Мисолларга мурожаат этайлик. Райком аъзоси, Кичанов номли давлат хўжалиги бош агрономи Шомурод Ўсаровни олайлик. У ҳозирги лавозимига икки йил бурун сайланган. Илгари звено бошлиғи бўлиб, пахта етиштирарди. Тармоқда ҳосилдорликни оширишдаги, звенони бошқаришдаги яхши раҳбарлиги учун уни юқори лавозимга тавсия этдик.

Вилоят ва район партия комитетлари аъзоси, «Мирзачўлсовхозстрой» тресте бошқарувчиси Абдужаббор Ражабов эса трестда оддий қурувчи бўлиб ишларди. Меҳнатсеварлиги, изланувчанлиги ва одамийлиги туфайли халқ уни юқори лавозимга сайлади. Сув иншоотлари қурилиши тресте бошқарувчиси Абдусамат Эшонқулов ҳам оддий қурувчиликдан трест раҳбари лавозимигача бўлган йўлни босиб ўтди.

Районимиз партия ташкилоти раҳбар кадрларни тайёрлашда ўзига хос мактаб яратган. Етти йилдан буён шу партия ташкилотига етакчилик қилаяпман. Ўзим ҳам ишни шу ерда оддий ўқитувчиликдан бошлаганман. Биринчи котибгача бўлган йўлни босиб ўтдим. Ўтган даврда вилоятимиздаги Арнасой ва Бухоро вилоятидаги Томди район партия комитетларининг биринчи котиблари шу ердан етишиб чиқди. Булар Бойкенжа Холиқулов ва Марат Сулаймоновлардир. Уларнинг биринчиси Кичанов номли давлат хўжалиги раҳбари, иккинчиси эса район ижроия комитетида ишларди. Бу ўртоқлар ҳам ишни оддий ходимликдан бошлаган эдилар. Улар тадбиркорликда ва одамлар билан ишлашда юксак маҳорат кўрсатганликлари натижасида шундай лавозимга эришдилар.

Биз раҳбарликка лаёқати бор партиясизларга ҳам алоҳида эътибор бермоқдамиз. Бунга мисоллар кўп. Пахтакор пахта тозалаш заводи директори Нормурод Файзимуродов ва ремонт-механика заводининг раҳбари Виталий Петрович Наривский шулар жумласидандир. Бу ўртоқлар ҳам заводда ишни оддий касб эгалигидан бошлаган эдилар.

Чўлнинг ўзига хос ташвиши кўп. Бу ерга одамлар турли жойлардан келишган. Юқорида айтганимиздек, уларнинг миллатлари ҳам турлича. Бу ерда раҳбарлик бошқа жойдагидан масъулиятлироқ. Инсон байналмилал руҳда тарбияланган бўлиши лозим. Умуман, ҳеч бир киши эътибордан четда қолмаслиги керак.

Маълумки, 80-йилларнинг ўрталарида жумҳуриятимизнинг турли бўғиндаги раҳбар кадрлари асоссиз бадном этилди. Бу режали равишда амалга оширилган эди. Кейин чуви чиқди. Районимизни ҳам бу нохуш воқеа четлаб ўтмади. Бир қанча талантли кадрларимиздан айрилдик. Яхшиямки, жумҳурият раҳбариятига келган янги раҳбарлар бунга чек қўйишди. Бизнинг ходимларимиз ўзларини оқлаб олишди. Лекин улар кўрган маънавий зарарни қоплаб бўлармикин?

Ҳозир мамлакатимиз иқтисодиёти бозор муносабатига ўтмоқда. Бу жуда мураккаб жараён. Район иқтисодиётини танг аҳволдан чиқариш йўлларини излаяпмиз. Район халқ хўжалигини барқарорлаштириш ва бозор иқтисодиётига ўтишда қилинадиган асосий ишларимизнинг 1991-95 йилларга мўлжалланган режасини туздик. Ушбу ҳужжатда аҳолининг ўсиши ва одамларнинг бу ерга кўчиб келиши ҳам ҳисобга олинган. Хуллас, иқтисодиётнинг ҳамма соҳалари қамраб олинган. Бу ҳужжат райком пленумида иш дастури сифатида қабул қилинди. Гап энди уни амалга оширишда. Бунда ҳам кўп нарса раҳбарларга боғлиқлиги сезилиб қолмоқда. Масалан, Ульянов, Ҳ. Абдужабборов ва Кичанов номли давлат хўжаликлари раҳбарларининг ишлари бунга мисол бўла олади. Улар аҳолини тақчилликдан ҳимоя қилиш, жумҳурият Президентининг фармонларини бажариш, хўжалик механизмини такомиллаштириш, мулкчиликнинг маҳаллий шароитга хос услубларини яратиш борасида иш олиб боришмоқда.

Район асосан пахтачиликка ихтисослашган. Жорий йилда 17,5 минг гектарга чигит экилган. Режа 40,5 минг тонна. Бу гектаридан 24 центнер демакдир. Биз пахта тайёрлашни йилдан-йилга камайтириб боряпмиз. Полиз, сабзавот, мева, узум ва дон етиштиришни кўпайтирамиз. Масалан, дон 800 тонна, полиз 200 тонна, сабзавот 1100 тонна, мева 350 тонна кўпаяди. Бу аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни кўпайтиради.

Партия ҳозир оғир даврни бошидан кечирмоқда. Баъзи иттифоқдош жумҳуриятларда коммунистлар сони тобора камаймоқда. Бу ўша жойлардаги партия ташкилотларнинг обрўси яхши эмаслигидан далолат беради. Жумҳуриятимизда ҳам партияни тарк этаётган кишилар номи гоҳ-гоҳида бўлса-да эшитилиб туради. Лекин, бизнинг районимизда бундай нохуш ҳолат йўқ. Бу бизнинг ютуғимиз, албатта. Районимизда ишдан, ҳаётдан қийналиб қолганлар баъзида бўлса-да учраб туради. Бошланғич партия ташкилотлари ва маъмурият бундайлар билан алоҳида суҳбатлашишади. Уларни оталиққа олишади. Меҳр-шафқат билан ўраб олинган кишиларда партияга ҳурмат қайтадан тикланади.

Раҳбар пухта, тадбиркор, тажрибали бўлса ҳар қандай қийинчилик бартараф этилади. Бу йил баҳордаги табиий офатдан кейин юзлаб гектар майдон қайта экилди. Кўпгина карталарда чигит май ойининг охирларида экилди. Лекин шунда ҳам бизни кадрларимиз қутқазишди. Звено бошлиқларидан тортиб хўжалик раҳбаригача бир неча кун тиним билишмади. Натижада офат оқибатлари тезда бартараф этилди. Айниқса, Ҳ. Абдужабборов номли давлат хўжалиги директори А. Наримонов, Ульянов номли давлат хўжалиги директори Ш. Исроилов, Кичанов номли давлат хўжалиги директори М. Сувонқулов ва Ульянов номли совхоз 3-йириклаштирилган бригада бошлиғи Бекмирза Қамбаров бошқаларга ўрнак бўлишди. Шуни фахр билан айтиш мумкинки, юқорида номлари саналган раҳбарларнинг ҳаммаси коммунистлар.

Хўжалик юритишнинг янги усуллари ҳам ўз самарасини бермоқда. Ҳозирда 19 фермер хўжалиги мавжуд. Улар жорий йилда 57 тонна гўшт, 284 тонна сут етиштирадилар. Иккита жувозхона, тўртта новвойхона, иккита тегирмон, иккита ғишт цехи ишлаб турибди. Бу майда корхоналар аҳолининг талабини қондиришни ўзларига вазифа қилиб қўйганлар. Корхоналар ва улар ишлаб чиқараётган маҳсулотлар сони йилдан-йилга кўпаймоқда. Саноат моллари ишлаб чиқарадиган майда корхоналар ва кооперативларнинг сони ҳозир 30 дан ортди.

Қишлоқларда яшаш шароитини яхшилаш доимий эътиборимизда. Еттита хўжалигимиз бор. Ҳаммаси газлаштирилган. Ерга эҳтиёжи бўлганларнинг ҳам талаби тўла қондирилди. 700 гектар майдон уй-жой қуриш учун, 500 гектар ер эса томорқаларни кенгайтириш учун берилди.

Яқинда матбуотда КПСС Дастурининг лойиҳаси умумхалқ муҳокамасига қўйилди. Бу жамиятимизда демократия одат тусига кираётганлигидан далолатдир. Лойиҳа билан районимиз аҳолиси танишмоқда. Бу ҳужжат партия ташкилотларида батафсил муҳокама қилинади. У турмушимизнинг ҳамма жабҳаларини қамраб олган. Назаримда лойиҳа ҳеч кимни лоқайд қолдирмайди.

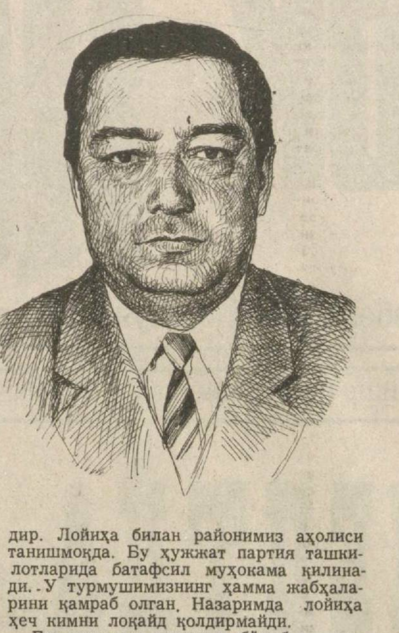

Биз одамлар орасида бўлиб шунинг гувоҳи бўлмоқдамиз. Кўпчилик ўз тақдирини Коммунистик партия билан боғламоқда. Ваҳоланки, уларнинг кўпи партиясизлар. 70 йилдан ортиқ вақтда партия одамларнинг қалбига йўл топа олди. Ҳозирги бўлаётган партиядаги салбий воқеалар биз учун ёт.

Назаримда лойиҳа яна ишланиши керак. Унга замонга мос ғоялар сингдирилиши лозим. Чунки вазият бошқача. Мамлакат танг ҳолатда. Жамиятда етакчи куч бўлиш осон эмас. Айниқса, қонунларнинг моҳияти лойиҳадан қатъий ўрин олиши керак. Чунки ҳозирги пайтда чиқарилаётган қонунлар мутлақо ишламаяпти. Мамлакатимизда эса оғир вазият сақланиб қолмоқда. КПССдан сайланган ва партия аъзоси бўлган СССР халқ депутатлари бу борада катта иш қилишлари керак.

Шахсан менга жумҳуриятимиз партия ташкилотининг олиб бораётган йўли маъқул. Чунки унда тартиб, интизом, масъулият ва ижро биринчи ўринга қўйилган. Бусиз ҳеч нарсага эришиб бўлмайди. Афсуски, мамлакатнинг баъзи жойларида демократия деб асосий нарса — интизом унутиб қўйилмоқда.

Тошкентда бўлаётган Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистон раҳбарларининг учрашуви одамларда яхши таассурот қолдирмоқда. Биз қардош халқлар билан азалдан дўстмиз. Бу дўстлик мустаҳкамланмоқда.

**Б. ТОЖИЕВ,**
**Пахтакор район партия комитетининг биринчи котиби, район Кенгаши раиси.**

# ҲАЁТ ҲАҚИҚАТИ

Мен сирдарёлик оддий деҳқон фарзандиман. Бутун умрим жўшқин ҳаёт оғушида ўтаяпти. Пахта экдим, ўқидим, совет ташкилотларида ишладим, фашизмга қарши бир неча марта жангга кирдим, баданим душман ўқидан илма-тешик ҳолда мажруҳ бўлиб Ватанга қайтдим. Ҳозирги авлодни асоратда қолдирмаслик туйғуси бизга жасорат бахш этар, жангнинг энг ҳал қилувчи дамларида ҳамиша «Коммунистлар, олға!» деган хитоб янграр эди. Кўксимдаги ўттиздан ортиқ ҳар бир орден ва медалда юрагимнинг қони бор. Неча-неча қуролдошларимнинг кўз юмиш олдидан «Мени коммунист бўлиб ўлди, денг» дея пичирлаган изтиробли сўзлари қулоқларим остида ҳамон жаранглаб турибди.

Энди эса баъзи ғаламислар жаҳонда биринчи марта халқларни ижтимоий адолат йўлига олиб чиққан партиямизнинг оламшумул аҳамиятини камситишга, унинг обрў-эътиборини ерга уришга интилаётганлиги мен сингари кексаларнинг зардасини қайнатаяпти. Баъзилар бизнинг уюшмамиз ўз фаолиятида ниҳоятда жиддий хатоларга йўл қўйди, демоқдалар. Аммо шахсан мен буни инқилоб тонгидаёқ чинакам адолат дастури билан иш бошлаган партиямиз шаънига туҳмат деб биламан. Ўша дастурда ерни деҳқонларга, завод ва фабрикаларни ишчиларга бериш, миллий тенгликни барпо этиш тантанали равишда эълон қилинган эди.

Бу ҳақда партиямизнинг кечагина матбуотда эълон қилинган янги дастури лойиҳасида шундай дейилади: «Лениннинг янги иқтисодий сиёсати (НЭП) кўп шакллилик орқали социализм сари ҳаракат қилиш, турли ижтимоий табақаларнинг манфаатларини бирга қўшиш, энг ривожланган мамлакатларнинг ютуқларини ўзлаштириш имкониятини очди, аммо сталинча раҳбарият бу сиёсатни тўхтатиб, бир чеккага йиғиштириб қўйди». Орадан неча ўн йиллар ўтиб, мамлакатда ўрнатилган буйруқбозлик услуби сабабли хиппа бўғилган ошкоралик ва демократия яна қаддини ростлай бошлаган ҳозирги пайтда партиянинг ўша дастлабки босқичдаги йўли тўғри эканлигининг гувоҳи бўлиб турибмиз.

Янги дастур лойиҳаси, менимча, анча мукаммал ишлаб чиқилган. Энг муҳими, унда социализм ва демократиянинг узвий боғлиқлиги ҳаёт фалсафасига таянган ҳолда исботлаб берилган. Бу муҳим сиёсий ҳужжат ўз мазмун-моҳияти билан шу жиҳатдан аҳамиятлики, у билан танишиб чиққан ҳар бир киши йўл қўйилган хатоларни рўй-рост тан ола билган, қайта қуриш орқали ошкоралик ва демократик негизда ҳуқуқий давлат барпо этиш сари йўл очиб берган бизнинг партиямиз ҳозирги сиёсий ва иқтисодий тангликни ҳам бартараф этишга қодир эканлигига ишонади. Чунки дастур лойиҳасида партиянинг ленинча фаолият услуби қайта тикланаётганлиги рўй-рост кўриниб турибди.

Ҳар томонлама қамровли янги дастурнинг номланиши, менинг назаримда, қуйидагича бўлмоғи керак: **«Демократия, тараққиёт, социализм»**. Чунки бизнинг пировард мақсадимиз социализм бўлиб қолади. Унга эса демократия ва тараққиёт орқали эришамиз.

**Иноят АЛЛАМУРОДОВ,**
**партия, меҳнат ва уруш фахрийси.**

**Тошкент вилоятидаги Тимирязев номли давлат хўжалигида оила пудрати кенг қўлланилмоқда. Шундай иш юритаётган бешинчи бригада аъзолари бу йил қовундан юқори ҳосил етиштирдилар. Шу кезларда полизчилар пишиб етилган неъматни тезда йиғиштириб, эл дастурхонига тортиқ этмоқдалар.**

**СУРАТДА: оилавий пудрат аъзолари Олимжон, Комилжон ва Эркинжон Холқўзиевлар ҳосил чўғидан мамнун.**

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

# ГАЗЛИ МУАММОСИ

«Газлитрансдобича» бошқармаси эгалари ташлаб кетган уйларни арзимаган пулга сота бошлади. Газлидан мутахассислар кўчиб кета бошлашди. Ваҳоланки унинг истиқболи бор.

Газли ҳам бошқа кўпгина конларда бўлгани сингари яхши ва ёмон кунларни бошидан кечирди. Аввалига гуркираб яшнади, қурилишлар авжига чиқди, газ етказиб бериш кўпайди, кончиларнинг шуҳрати оламга таралди. Шундан кейин газ қазиб олиш пасайиб кетди ва ниҳоят шаҳар ҳувиллаб қолди. У деярли сўнгги нуқтага келиб қолганди. Лекин, худди шу дамларда унинг тақдирида ўзгаришлар сезила бошлади. Кон яна зарур бўлиб қолди.

Ўтган йили авжи қиш пайтида Газли жумҳуриятимизга бир ярим миллиард куб метр газ берди. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, олдинда умид қилса арзийдиган ишлар турибди: мавсумда уч, олти миллиард куб метр газ қазиб олиш мумкин. Гап фақат ер остидан ниманидир қазиб, «ундириб» олишдагина эмас. Газ қазиб олиш ҳажми ҳали ҳам камайиб бормоқда. Асосий кон-тўққизинчи кондан фойдаланиб бўлмайди. Бу ерда яна 17 миллиард куб метрга яқин газ қолган, лекин босимнинг пастлиги сабабли, у ердан газ олиш анча қимматга тушади.

Шаҳарга янги ҳаёт бахш эта оладиган қарор эса бошқачароқ. Тўққизинчи ер ости конидан газ олиш керак эмас, аксинча унга газ киритиш, ер ости омборхонасига айлантириш зарур. Бу ерда 1988 йилда бошланган тажриба ижобий натижа берди. Бунга ўтган қиш фасли мисол бўла олади. Агар Газли ёрдам бермаганида, совуққа чидаш, ёқилғи таъминотидаги узилишларга йўл қўймай бўлмасди.

Энг долзарб паллаларда ёрдамга келиш — ер ости омборининг вазифаси ана шундай. Масалан, Америка Қўшма Штатларида ер ости омборлари газга бўлган бутун эҳтиёжнинг қарийб ярмини таъминлайди. Ўзбекистонда эса бу кўрсаткич атиги беш фоизни ташкил этади.

Газли конидан ўттиз йил фойдаланилганидан сўнг кўпгина режалардан воз кечишга тўғри келди: Ер ости омборхонасини ташкил этишга сарф-харажат қилгандан кўра, газ қазиб олишни кўпайтириш арзонга тушади, деб ўйлашарди. Энди эса захирадаги газлар чексиз эмаслигини тушуниб қолишди. Газлида уч миллиард куб метр газ сиғадиган омборхонани лойиҳалаш ва вужудга келтириш учун уч юз миллион сўм пул керак. Лекин халқ хўжалигида бу сарф-харажат икки-уч йилда ўзини қоплайди.

Бир қанча жумҳуриятлар — Ўзбекистоннинг ўзи, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ана шундай иншоот яратилишидан манфаатдордир. Саратовдаги «Нипигаздобича» илмгоҳи лойиҳалаш ишлари билан шуғулланмоқда. Газли омборига Туркманистондан газ олиб келиб, тўлдириш тўғрисидаги масала ишлаб чиқилмоқда. Минтақани газ билан таъминлаш борасидаги умумий масалалар жумҳуриятлараро келишув комиссияси томонидан кўриб чиқилмоқда.

Айни вақтда «Средазгазпром» ходимларининг ўзлари ҳам Газли муаммоларини ҳал этиш йўлларини қидиришмоқда.

Бу ерда кучлари етадиган ишларга қўл урдилар: қазиб олинаётган газ конденсати билан нефтдан бензин ва ёқилғи олиш қурилмаси яратилмоқда. Яқин келажакда Газлида 15 минг тоннагача нефть маҳсулотлари ишлаб чиқарилиши мумкин.

— Яна бир неча йилдан сўнг Газли олтингугурти кўп бўлган конлар Қандим гуруҳини ишга тушириш учун асосий база бўлиб қолади, — дейди «Средазгазпром» газ, нефть ва газ конденсати қазиб олиш бўлимининг бошлиғи В. Матвеев.

**Н. ШУЛЕПИНА,**
**ЎзТАГ мухбири.**

**Сўх картошкасининг таърифини жумҳуриятимизда кўпчилик яхши билади. Район деҳқонлари ана шу истеъмолталаб маҳсулотни кўпайтириш йўлида астойдил меҳнат қилмоқдалар. «Ленинград» давлат хўжалигининг «Ленинобод» бўлимига қарашли биринчи бригада аъзолари ҳам шу мақсадда тер тўкмоқдалар. Жамоа 20 гектар майдонда мўл ҳосил етиштирди. Айни пайтда ҳар гектардан 200 центнердан картошка йиғиштириб олинмоқда. Бригаданинг илғор ишчиси Шафохон Тўйчиева (суратда) кунлик топшириқни икки-уч ҳисса ошиғи билан бажармоқда.**

Ҳ. МЕЛИБОЕВ олган сурат.

*Дўстлик сарҳад билмайди*

# ОЛИМЛАР ҲАМКОРЛИГИ

Ўзбек ва туркман олимлари Орол бўйи аҳолиси турмуш шароитларини тубдан яхшилаш ва Орол денгизини тиклашга доир узоқ муддатли дастур доирасида илмий-тадқиқотларни бошлаб юбордилар. Ана шу ишларни Тошкентдаги «Сув ресурслари экологияси» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси мувофиқлаштиради.

Дастурнинг бир қисмини Туркманистон Фанлар академиясининг саҳролар илмгоҳи бажаради. Узоқ масофада туриб тадқиқот ўтказиш усуллари лабораториясининг мутахассислари Орол бўйи экология хариталарини тузиш услубларини яратишлари ҳамда асосий ерларда — Туркманистон ССРнинг Тошҳовуз вилоятида, Орол денгизининг қуриб қолган тубида, Қизилқумда уни пишиқлаштиришлари керак бўлади. Тадқиқот ўтказиш жараёнида Орол ҳудудининг маълум бир мавзудаги хариталари: геоморфологик, геоботаник, тупроқ, саҳрога айланиш ҳамда бошқа мавзудаги хариталари таҳлил этилади ва ўрганилади. Бу хариталар аэрокосмик суратлар ёрдамида тузилган.

— Ушбу мавзу устидаги ишлар — Туркманистон ва Ўзбекистон олимларининг тобора мустаҳкамланиб бораётган алоқаларидан яна бир далолатдир, — деди Туркманистон ССР Фанлар академиясининг бош илмий котиби, академик В. Н. Николаев. — Чунончи, Туркманистон Фанлар академиясининг «Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси билан Ўзбекистондаги шундай илмгоҳ ўртасида энергиянинг ноанъанавий манбаларидан фойдаланиш соҳасида самарали ҳамкорлик йўлга қўйилган. Ботаниклар ва зоологлар пахтанинг юқори ҳосилли навларини яратиш ҳамда уни биологик жиҳатдан ҳимоя қилиш борасида биргаликда ишлаб, яхши натижаларга эришдилар. Республикалар мустақилликни қўлга киритган ҳозирги пайтда олимлар олдида ҳамкорликнинг янги истиқболлари очилмоқда. Яқин орада Туркманистон академияси турли илмгоҳларининг ходимлари Ўзбекистон, Тожикистон ва қозоғистонлик ҳамкасблари билан ҳамкорликда тадқиқотларнинг бутун бир мажмуини ўтказишларига тўғри келади. Мамлакат фанлар академиялари президентларининг Ашхободда бўлган апрель кенгашида Ўрта Осиё республикаларини тўла-тўкис ривожлантиришга алоқадор еттита минтақа дастури ишлаб чиқилган эди.

**О. ЛУКИН.**

# БИРЛАШГАН ЎЗАР

Тошҳовуз ёғ-экспеллер заводида ишлаб чиқаришни бошқариш жараёни анча соддалаштирилди. Урганч шаҳридаги «Бўрон» кооперативи маъмурият билан тузилган шартномага мувофиқ бу ерда телевизион назорат тизимини ўрнатди. Асосий ишлаб чиқариш участкаларига ўрнатилган тўққизта видеокамера диспетчерлик экранига завод ҳаёти тўғрисидаги видеоахборотларни етказиб беради. Телевизион назоратнинг бундай тизими корхона мутахассисларига зарур бўлган тақдирда ишлаб чиқариш жараёнига у ёки бу тузатишларни зудлик билан киритиш имконини беради.

Яқин-яқингача зарар кўриб келган ёғ-экспеллер заводи бугунги кунда ўзининг ҳисоб дафтарчасига қарийб бир ярим миллион сўмлик фойдани ўтказиб қўйган. Бунга ишлаб чиқаришни такомиллаштириш, уни юқори унумли замонавий ускуналар билан жиҳозлаш туфайли эришилди.

Корхона муваффақиятида мамлакатимиз бошқа республикаларидаги, шу жумладан Ўзбекистондаги шериклар билан ўрнатилган амалий алоқалар катта аҳамият касб этмоқда. Тошҳовузликлар Урганч ёғ-мой комбинати жамоаси билан дўстона алоқа ўрнатганларига анча вақт бўлди. Жумладан, Хоразм вилоятидаги ҳамкасблар тошҳовузликларга ўз лойиҳалари асосида магнит сепараторлари ўрнатишда ёрдам бердилар. Бу эса Туркманистон заводи ишлаб чиқараётган маҳсулотлар сифатини анча яхшилаш имконини берди. Тошҳовузликлар ҳам қарздор бўлиб қолишмади, улар янги ускуналарни ўрнатишда ёрдам берган шерикларига ортиқча эҳтиёт қисмларни юбордилар.

«Бир-бирига ёрдам берадиган кишилар тоғни ҳам ағдаришлари мумкин», — деган туркман халқ мақоли бор. Қайси ҳудудга жойлашгани ҳамда қайси идорага тегишли эканидан қатъий назар турли меҳнат жамоаларининг бундай амалий алоқалари одатдаги иқтисодий алоқалар бузилиб, янгилари вужудга келаётган бозор арафасида айниқса жуда ҳам керакдир.

**Б. ЎРАЕВ.**

(Туркманинформ — ЎзТАГ).

# ЖЎРОВОЗЛАР

Тошҳовуз вилоят маданият бошқармасининг ҳамкорлик тўғрисидаги таклифига Қозоғистон Маданият вазирлиги шу заҳотиёқ жавоб берди. Музокаралар натижасида Туркманистоннинг шимолий минтақасига қардош республикадан қозоқларнинг миллий либослари, мусиқа асбоблари, маданият муассасалари учун ускуналар юборилди. Улар Октябрь районидаги Байрам Тўғонов, Тахта районидаги «Оржоникидзе» жамоа хўжаликларининг маданият уйларига келтирилди. Бу хўжаликларда қозоқ миллатига мансуб кишилар кўп.

Тошҳовуз вилояти Туркманистоннинг энг кўп миллатли вилоятларидан ҳисобланади. Шу боисдан вилоят маданият бошқармаси ўз фаолиятида бу ерда истиқомат қилаётган кам сонли бошқа миллат вакилларининг маданий ҳамда маънавий эҳтиёжларини иложи борича тўларoқ қондиришга ҳаракат қилмоқда. Мамлакат бошқа минтақаларидаги ҳамкасблар билан тузилаётган бевосита шартномаларга кўра Қозоғистон, Ўзбекистон, Қорақалпоғистон, Россия ва бошқа республикалардан санъаткорларнинг жамоалари вилоятга тез-тез келиб туришибди. Республикадан ташқарида яшаётган ҳамюртлар ҳузурига вилоят бадиий ҳаваскорлик жамоалари ҳам бориб туришади.

Ижодий алоқалар гастрол сафарлари билангина чекланиб қолаётгани йўқ! Тошҳовузликлар қардош республикаларнинг бир қанча вазирликлари билан маданият муассасалари учун турли хилдаги асбоб-ускуналарни ўзаро етказиб бериш тўғрисида музокаралар олиб боришмоқда, аҳоли эҳтиёжини ҳисобга олиб ёшларни ўқув юртларига танловдан ташқари қабул қилиш тўғрисида ўзаро келишиб олишмоқда. Вилоятда ўзбек миллий мусиқа ва рақс дастаси, вокал-чолғу дастаси ишлаб турибди, ўзбек доирачилари миллий дастаси, қозоқ фольклор дастаси ташкил этилмоқда.

(Туркманинформ — ЎзТАГ).

# ДОН ТАРҚАТИЛМОҚДА

**Ургут районида жумҳурият Президентининг фармонини бажариш борасида ибратли ишлар амалга оширилмоқда. «Москва» жамоа хўжалигида ҳар бир колхозчига 50 килограммдан, жами 170 тонна, Навоий номли жамоа хўжалигида эса 145 тонна дон тарқатилди. Бу иш «Коммунизм», К. Маркс номли жамоа хўжаликларида ҳам яхши йўлга қўйилган. Ҳозирга қадар район бўйича 5340 оилага ғалла тақсимланди. Кўпгина давлат ва жамоа хўжаликларида тегирмонлар аҳолига хизмат кўрсатмоқда.**

Ю. ҲАЗРАТҚУЛОВ.

## АКС-САДО

# ОРОЛ ВА МИНТАҚА

**«Правда Востока» рўзномаси Орол муаммоларига кўп эътибор бермоқда. Унинг саҳифаларида мутахассислар, олимлар, жамоат арбоблари, журналистлар, ёзувчилар ўз мулоҳазаларини баён этишмоқда. Сибирь дарёлари сувининг бир қисмини Ўрта Осиёга олиб келиш масалалари бўйича мақолалар эълон қилинмоқда. Рўзномадаги бир қисм мақолалар Орол бўйидаги иқтисодий, атроф-муҳитга оид ва бошқа муаммоларга бағишланган.**

**Академик М. Муҳаммаджонов ҳам «Оролни қутқариш мумкин» деган мақоласида («Правда Востока»нинг шу йил 24 июлдаги сони) Орол денгизини сақлаб қолишга ўз муносабатини баён этди. Сув хўжалиги мутахассислари ва иқтисодчилар ушбу мақолага муносабат билдириб, ўзгача нуқтаи назарни илгари суришди. Муҳарририят уларнинг мулоҳазаларини эълон қилмоқда.**

ҲОЗИРГИ пайтда ўз қарашлари ва эътиқодини ўзгартириш билан кимнидир ажаблантириш қийин: КПСС-нинг собиқ етакчилари унинг душманларига, энг нуфузли махфий ташкилотларнинг собиқ ходимлари сир-синоатларни ошкор этувчи жарчиларга айланишмоқда. Шу боис бир вақтлар суғориш ишларини жадал ривожлантириш зарурлигини таъкидлаган олимлар, ўтмишнинг ўзига хос қозилари сифатида чиқишаётганига таажжубланмаса ҳам бўлади. Бу йўлда «Оролни қутқариш» каби долзарб мавзу ишга солинмоқда. Таниқли олим, пахтачиликда обрўли ва йирик мутахассис, академик Мирзали Муҳаммаджоновнинг бу машмашага аралашгани таассуфлидир.

**Ўзбекистонда пахтачиликни ривожлантиришнинг тарғиботчиларидан бири бўлган М. Муҳаммаджонов 1960 йилдаёқ «Пахтакорлар пахта етиштиришни ҳар томонлама кўпайтириш ва мамлакатни ушбу муҳим хом ашё билан таъминлашни ўзларининг Совет Иттифоқи барча халқлари олдидаги асосий бурчи ҳисоблашларини» уқтирган эди.**

**25 йил ўтгач, 1985 йили, у 2000 йилга бориб суғориладиган ерлар майдонини 5—5,5 миллион гектарга етказиш зарурлигини таъкидлайди. Бинобарин, 25 йил мобайнида олимнинг суғориладиган деҳқончилик ҳақидаги фикри ўзгармаган, яъни суғоришни ҳар томонлама ривожлантириш зарур. Лекин унинг 1991 йил 24 июлдаги мақоласига қараб хулоса чиқарадиган бўлсак, «Орол денгизининг қуриши турғунлик давридаги қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги ташкилотлари раҳбарларининг қўпол хато ҳамда нуқсонлари оқибатида содир бўлган. Қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги ғайриилмий асосда — сув ресурсларини ҳисобга олмасдан миқдорни ошириш асосида ривожлантирилди. Суғориладиган майдонлар ҳудуди чексиз кенгайтириб юборилди».**

Ана холос! Мирзали ака, суғориладиган деҳқончиликни ривожлантиришнинг илмий асосларини ишлаб чиққан сиз эмасми? Сиз даъват қилиб қолмасдан, шу йўналишдаги ишларни амалга ошириндингиз, шунчаки олим эмас, совет ва қишлоқ хўжалиги ташкилотларининг раҳбари ҳам эдингиз. Орол сувининг камая бошлаши айни сизнинг раҳнамолик фаолиятингиз авжига чиққан паллага тўғри келади.

Гуноҳга ботиш ярамайди, ҳурматли домулла. Суғоришни ривожлантириш борасида сиз илгари амалга оширган йўналиш тўғри эди: у Совет ҳокимияти йилларида жумҳуриятда ва бутун минтақада аҳолининг сони 6 марта ўсгани ҳолда пахта ҳосилини, сиз тўғри уқтирганингиздек, 12 марта ошириш, замонавий қишлоқ хўжалигини вужудга келтириш ва шу асосда аҳолини иш билан банд қилиш, озиқ-овқат билан таъминлаш ва миллий даромадни жон бошига анча кўпайтириш, кейинги 25 йил ичида эса 2 ҳиссадан зиёдроқ ошириш имконини берди.

Шубҳасиз, бу ривожланишнинг ўз нуқсонлари, бирёқламаликлари бўлди; ҳамма жойда ҳосилдорликни ошириш, сувдан тежаб-тергаб фойдаланишга етарли эътибор берилгани йўқ; маҳсулотга сўнгги ишлов бериш паст савияда эди, лекин сиз куч-қувватингизни бахшида этган суғориладиган социалистик деҳқончилик бўлмаганида, бизнинг ҳам қисматимиз сиз ўз тажрибангиздан яхши биладиган Афғонистон халқларининикидек очяланғоч, аянчли кечмасмиди?

Энди Орол ҳақида. Мақолада жумҳуриятимизнинг сувдан тежаб-тергаб фойдаланиш бўйича дастурига киритилган ҳамда сувни тежашга ва истиқболга сўзсиз ёрдами тегадиган кўплаб тадбирлар санаб ўтилган. Суғориладиган далаларни мақбул ҳажмга келтириш, ерларни текислаш, дренаж асосида шўрни қочириш, суғоришда тежамкор технологияларни қўллаш, шу жумладан экинларга эгат оралатиб сув бериш; дарахтзорларни фақат суғориладиган ҳудудларда эмас, балки сув манбаи юзага келадиган жойларда ҳам кенгайтириш — ана шулар жумласидандир.

Биз сиз таклиф этгандек, тупроқни 60—80 см чуқурликкача юмшатишни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаймиз, юмшатгичларни кўплаб ишлаб чиқариш йўлга қўйилди, ҳозир эса янги юмшатгичларнинг яна икки тури ишлаб чиқаришга тайёрланмоқда.

Лекин булар эвазига қанча сувни тежаш мумкин? Илмий ва сув хўжалиги лойиҳа ташкилотларининг ҳисоб-китобларига қараганда сувдан тежаб-тергаб фойдаланиш тадбирлари тўла амалга оширилганида 10—12 кубокилометрдан кўп бўлмайди. Мақолада эса ортиқча сарфланадиган, бинобарин тежаш мумкин бўлган сув маълумотлари 3—4 баробар кўп кўрсатилган. Айни мана шу ерда хатоликка йўл қўйилган.

Биринчидан, Орол денгизининг бутун ҳавзаси Орол билан боғланган эмас. Зарафшон, Қашқадарё, Кофирнигон, Зомин, Мурғоб, Тажанг, Атрек каби дарёлар, Фарғона водийсидаги бир қатор ирмоқлар, кейинги йилларда Сурхондарё ҳам ўзанга сув ташламайди, бинобарин Оролга ўзидаги сувни қайтариш имконига эга эмас, шу сабаб Сирдарё ва Амударё ўзанлари ҳақидагина гап юритиш жоиз. Бу эса йилига ялпи 120 кубокилометрни эмас, кўп йиллик ўрта даражадаги 88,7 ва Орол билан боғланган бошқариладиган 78,2 кубокилометр сувни ташкил этади. Агар шу сувдан 35 кубокилометрни Оролга юборадиган бўлсак, йилига 43 кубокилометр нақд сув қолади. Бу сув саноатга, асосан шу ўзандан сув оладиган Тошкент, Фарғона, Андижон, Наманган, Урганч, Нукус, Бухоро, Қарши, Ашхобод, Тошҳовуз ва бошқа катта шаҳарларни сув билан таъминлашга етиши керак. Энг асосийси, у билан 5 миллион гектарни суғориш зарур. Тахминий ҳисоб-китоблар қуйидагича: 43 кубокилометрдан 6 кубокилометри дарёларда бой берилади, 5 кубокилометри аҳолини сув билан таъминлаш ва бошқа эҳтиёжларга сарфланади, суғоришга 32 кубокилометр қолади, ёки гектар бошига 6,6 минг кубометрни ташкил этади. Бугунги кунда Сирдарё ҳавзасида гектарига 8,5 минг, Амударё ҳавзасида 13 минг кубометр сув сарфланади. Шундай қилиб, таклиф этилган концепция Сирдарё ҳавзасида сув харжини яна қирқ фоизга, Амударё бўйича икки ҳиссага камайтиришни тақозо этади.

Академик Муҳаммаджонов илмий далилларининг ишончли эканлигини ҳисобга олиб, биз унинг ғўзага оид барча эълон қилинган асарларини ўрганиб чиқдик. Лекин ҳеч жойда сувдан фойдаланиш бўйича ўтказган ўз тадқиқотларини топмадик. У асосан бошқа тадқиқотчиларнинг маълумотлари асосида фикр юритади.

**Бу ишларда даланинг умумий сув харажати кўрсатилган эмас (у анча кўпроқдир, чунки ер ости сувларидан намланиш, қор-ёмғирларнинг суви, тупроқда сув захираларининг камайишини ҳам ўз ичига олади), суғориш меъёри эса экин вояга етадиган даврда гектар бошига 5.500—6.725 кубометрни ташкил этади; бошқа маълумотларда суғоришга кетадиган сув харжи бир центнер пахтага 160—220 кубометр ҳисобидан келтирилади. Шўр ювиш ва яхоб бериш меъёри гектарига 2—3,5 минг кубометр эканлигини ҳисобга олсак, 25—30 фоиз исроф бўлганида суғориш меъёри 9—10 минг кубометрни, 40 фоизда эса ҳозир амалда бўлганидек, 11—14 минг кубометрни ташкил этади. Чиндан ҳам Мирзачўлдаги фойдали иш коэффициенти юқори бўлган суғориш тармоқлари гектар бошига йилига 7—9,5 минг кубометр сув сарфлайди, ариқлардан иборат суғориш шоҳобчалари 15—30 фоиз кўпроқ сув харжлайди. Шундай қилиб, суғориш тармоқлари сувни 2 ҳисса кам харжлаши мумкин деган далил ҳатто мақола муаллифининг илмий ишларида ҳам тасдиғини топмаган.**

**Дарвоқе, суғориш тармоқларидаги исрофгарчиликлар ҳақида. Мақоланинг биринчи қисмида М. Муҳаммаджонов муштарийларни соз тупроқли ерларда сув сизишига йўл қўймайдиган тадбирлар керак эмас, улар фақат чағиртошли жойларда зарур, деб ишонтирмоқчи бўлади. Бундай тадбирлар инсоннинг табиатга қўпол аралашуви деб баҳоланади. Лекин ариқлар туби сув сизмайдиган қилинмаса, лоток ва қувурлар қурилмаса, сув йўқотилиши бу иш амалга оширилган Мирзачўл ва Қарши чўлидаги каби 30 фоизни эмас, балки бу юмушлар ариқларнинг атиги 5—10 фоизида амалга оширилган, Қорақалпоғистон, Хоразм, Бухородаги каби 45—50 фоизни ташкил этади, ўшанда оби ҳаёт сарфи янада ортиб, ваъда қилинган 35 кубокилометр эмас, балки ҳисоб-китоблардаги 10 кубокилометр сувни ҳам тежаб бўлмайди.**

**Энди шоли ҳақида. Биринчидан, ҳеч жойда шолипояларда гектарига 55 минг кубометр сув сарфланмайди, кўпи билан сув харжи бундан 2 ҳисса камроқдир, такомиллашган суғориш усуллари жорий қилинган ерларда эса бу рақам 18—20 минг кубометрдан иборатдир. Демак, ғўза билан қиёслаганда сув харжи 5 марта эмас, 2,5—3 марта кўпроқдир. Шоли майдонларини қисқартириш чиндан ҳам эътиборга лойиқ таклиф. Лекин ҳозир Ўрта Осиё жумҳуриятлари гуруч билан ўзларини-ўзлари таъминлайдилар. Шолипоялар қисқартириладиган бўлса, 500—600 минг тонна гуручни қаердандир сотиб олиш масаласи кўндаланг бўлади. Бундан ташқари шолипояларни бошқа экинзорларга айлантириш яна 1 миллиард сўмни талаб этади.**

**Хуллас, концепция муаллифлари таклиф этганидек, ҳар бир жумҳурият сувга эҳтиёжни 15—20 фоизга камайтириши жўн иш эмас. Концепция муаллифлари ёдда сақлаётган ва гектарига ўртача 17,5—18,5 минг кубометр сув олинадиган пайтдаги асосий оби ҳаёт захиралари аллақачон йўқ бўлиб кетган — 1982 йилдан бошлаб сув беришни қаттиқ назорат остига олиш, ундан тежаб-тергаб фойдаланиш, шу жумладан сув ҳавзалари бирикмаларини ташкил этиш бўйича олиб борилаётган ишлар сув харжини 12,5—13 минг кубметрга туширди.**

2000 йилга бориб Ўрта Осиёда 48, Ўзбекистонда эса 29 миллион киши истиқомат қилади. Бу одамлар учун иш жойлари зарур. Жумҳуриятнинг ўзида 1,8 миллион кишини ишга жойлаштириш, 8 миллион киши учун оддий ижтимоий шароитлар яратиш керак. Бунга озиқ-овқат маҳсулотлари ва ҳоказоларни қўшимча қилинг. Буларнинг ҳаммаси қўшимча сув манбаларини тақозо этади.

Дарвоқе, 2000 йилдаги сув эҳтиёжларини батафсил ҳисоб-китоб қилиш ундан жуда тежаб-тергаб фойдаланилганда ҳам йилига минтақа бўйича 94 ва жумҳурият бўйича 61 кубокилометрни ташкил этишини кўрсатмоқда, лекин бунинг учун ҳамма жойда такрорий сув таъминотини йўлга қўйиш, такомиллашган суғориш усулларини жорий қилиш зарурдир. Бу эса тубдан таъмирлаш ишларини ва камида 30 миллиард сўмга тушадиган сувни тежаш бўйича кўпгина тадбирлар амалга оширишни тақозо этади.

Бутун жаҳон табиатни ўзлаштиришда зарар кам бўлиши ва ижтимоий-иқтисодий тараққиёт янада олға босиши учун муроса йўсинидаги ечимларни изламоқда. Сув омборлари айни шу йўналишдаги омилдир; зеро, улар дарёнинг табиий оқимини иқтисодиёт эҳтиёжларига мослаштириб, мавсумий ва кўп йиллик барқарор сув таъминотига кафолат беради. Айни чоғда айрим салбий ҳолатлар ҳам кузатилади: исрофгарчиликнинг бирмунча кўпайиши (лекин йилига 5 эмас, балки 1,5 кубокилометр), чўкиндилар ҳосил бўлиши, ернинг муайян қисмини сув босиши — шулар жумласидандир. Шунга қарамай аксарият жойларда сув омборлари қурилмоқда. АҚШ, Хитой ва ҳатто Японияда сув омборлари сони ва бошқариладиган сув миқдори СССР ва айниқса Ўрта Осиёга нисбатан кўп ҳисса ошиқдир. Андижон, Талимаржон, Туямўйин сув омборлари минтақа сув таъминотида барқарорликни юзага келтирган экан, қай тариқа уларни зарари ҳақида сўз юритиш мумкин? Андижон, Тўхтағул, Талимаржон, Туямўйин сув омборлари қурилгач, Ўрта Осиёда сув жуда кам бўлган 1982 ва 1986 йилларда сув таъминотида айтарли узилишлар ва мушкулликлар сезилмади. Ваҳоланки, Тўхтағул сув омбори тўлғазилмаган, Андижон ва Туямўйин сув омборлари ҳам қурилмаган 1975 йилни эслайлик, ўша йиллари халқ хўжалиги ўн миллиардлаб сўм талофат кўрди.

САНИИРИ олимларининг ҳисоб-китобларига қараганда, агар халқ хўжалигини ҳозирги ҳолатда кўп йил мобайнида М. Муҳаммаджонов таклиф этганидек сув оқими бошқарилмайдиган қилиб қўйилса, ҳар уч йилда минтақа бўйича қишлоқ хўжалигининг ўзида 6 миллиард сўмгача ялпи маҳсулот бой берилади.

Сув омборларидан 55 кубокилометр сув олиш, академик Муҳаммаджонов ёзганидек, Оролни қутқаради, дея оламизми? Оролни тиклаш учун ҳозир йилига 87 кубокилометр сув керак, таклиф этиладиган миқдор нари борса икки йил уни бугунги ҳолатда сақлаб туришга имкон беради. Эълон қилинган концепция муаллифлари ҳам Оролни шу ҳолатда сақлашмоқчи. Лекин ҳозирги ҳолат — ҳар литрида 22—28 граммдан туз бўлган икки алоҳида сув ҳавзасидир (яқин келажакда учта ҳавза бўлади). Сувнинг бундай тузланиш даражасида атроф-муҳитдаги аҳволни барқарор ушлаб туриб бўлмайди. Ҳавзанинг ҳозирги аҳволи дарёнинг қуйи қисмидаги тўқайлар, табиий шароитларни тиклай олмайди, денгизнинг қуриб қолган тубидан кўтарилаётган чангтуз миқдорини камайтира олмайди. Денгизнинг ўзи эса аҳоли пунктларидан 60—100 километр узоқлашиб кетган ва иқлим шароитларининг ёмонлашуви оқибатлари улар учун сақланиб қолаверади.

Биз ўсиб бораётган эҳтиёж ва техник имкониятлардан келиб чиқиб, Орол ва Орол бўйига юборилиши мумкин бўлган сув миқдори бошқарилмайдиган ирмоқлар ва ариқлар ҳамда ерости сувларини ҳам қўшиб ҳисоблаганда, 2000 йилга келиб кўпи билан йилига 15 кубокилометрни ташкил этишини айтиб ўтдик.

Энди савол туғилади: бу сувларни қаерга юбориш зарур? Оролгами ёки Орол бўйигами? Зотан, сувни қўшимча ишларни амалга оширмасдан бевосита денгизга йўналтирадиган бўлсак, бу денгиз сатҳининг ҳозирги 38 метрдаги белгидан тушиб кетишини тўхтата олмайди; тўхтатган тақдирда ҳам атроф-муҳитда содир бўлган тақирланишни, дельтанинг бой берилиши ва ҳоказо каби салбий ҳолатлардан халос этолмайди.

Шу боис катта маблағларни — ўнлаб миллиард сўмни сарфлаб ва 35 миллион аҳоли эҳтиёжидан сувни олиб, Оролга йўналтириш ва бунинг эвазига на экологик, на иқтисодий самарага эга бўлмаслик ақлдан эмас.

Шундан келиб чиқиб, кўп йиллик тадқиқотлар асосида Орол бўйи районлари аҳолиси қўллаб-қувватлаган тадбирлар мажмуи таклиф этилди. У сувни биринчи навбатда дельтага йўналтиришни, дельтадаги табиий муҳитни тиклашни, сўнгра денгизнинг кенглиги камида 40—60 километрдан иборат янги кичрайтирилган, суви чучуклаштирилган ва аҳоли истиқомат қиладиган жойларга яқин акваториясини юзага келтиришни кўзда тутади. Бостириб суғориш, фитомелиорация билан уйғунлаштирилганда бу тадбирлар йилига 10—12 кубокилометр сув харжлангани ҳолда салбий экологик оқибатларни сезиларли даражада бартараф этиш, ҳаттоки дельтада ва соҳилга туташ кўлларда балиқ етиштиришни кўпайтириш имконини беради; шуниси ҳам борки, балиқ етиштириш режали тарзда олиб борилади. Вақтинчалик лойиҳа асосида бу тадбирлар амалга оширила бошлаган кейинги икки йил мобайнида Мўйноқ райони аҳолиси бу таклифнинг тўғри эканлигига ишонч ҳосил қилди.

Шундай қилиб, дельтани тиклаб, табиий ҳолати бирмунча тикланган кичик ҳавзали Оролни вужудга келтириб, тақчиллик ва чеклов шароитида бир амаллаб 2000 йилгача яшасак бўлади. Кейин-чи?

Аҳолининг тўхтовсиз ўсиб бориши ва истиқомат марказларини ривожлантириш эҳтиёжи, минтақадаги аксарият шаҳар ва қишлоқ аҳолисининг табиат қўйнида яшашга интилишлари суғориладиган ерларни қисқартириш ва жон бошига тўғри келувчи шундоқ ҳам оз майдонни (ҳозир 0,2, йигирма йилдан сўнг 0,10 гектарга тушади) янада камайтиришни тақозо этади. Шу сабаб сувдан тежаб-тергаб фойдаланиш ва таъмирлаш, томчилатиб суғоришни ривожлантириш билан бирга суғориладиган янги ерларни ўзлаштириш Ўрта Осиё барча жумҳуриятлари учун ҳаётий эҳтиёжга айланади.

Шунга биноан минтақага қўшимча сув олиб келиш долзарб заруратдир. Қуёшнинг, тупроқнинг табиий қудрати, деҳқончиликда моҳир кадрлар — буларнинг ҳаммаси кечи билан 2005 йилгача исталган бир дарёдан 20 кубокилометр сув келтирилган тақдирда бутун мамлакат ва Ўрта Осиё манфаатлари йўлида ишга солинади. Обь дарёсидан сув олишнинг илгари ишлаб чиқилган лойиҳаси 1983 йил нархларида 25 миллиардга яқин сўмни ташкил этади. Бу ҳажми ва самарасига кўра таъмирлаш ишларига кетадиган ялпи харажатларга тенгдир, лекин бу таъмирлаш ишларини ўтказиш эҳтиёжини йўққа чиқармайди; зеро, сув олиб келиш бошлангунга қадар Ўрта Осиё оби ҳаёт тармоқлари қайта қурилиши даркор.

Ўрта Осиёда суғоришни ривожлантириш мамлакат шарқий қисми учун фойдали ва мақсадга мувофиқ бўлиши зарур. Негаки бу Шарқий Сибирь, Узоқ Шарқ ва бошқа жойларни янги мева-чева, сабзавот, қовунлар билан доимо таъминлашни ташкил этиш имконини беради, истиқболда мамлакатни озиқ-овқат маҳсулотларини харид қилишдан озод этади. Айни чоғда сув олиб келиш оби ҳаёт таъминоти ва аҳолини иш билан банд қилиш, экин майдонларини кенгайтириш билан бирга Орол бўйидаги экологик муҳитни тубдан яхшилаш, ер ости сувларини чучуклаштирувчи воситаларни тиклаш имконини беради.

Шуниси ҳам борки, Иртиш дарёсидан сув олиб келиш иқтисодий жиҳатдан энг самарали йўл бўлиши ҳам мумкин. Бу ҳолда фақат Қозоғистон ва Ўзбекистон манфаатлари ва ҳудуди доирасида иш битади.

Масалани моддий ва маблағ жиҳатдан таъминлаш ҳал этилган тақдирда, Ўрта Осиё жумҳуриятлари, аввало, Ўзбекистон ушбу лойиҳани жадал амалга оширишни зиммага олиб, жумҳуриятимизда ҳам, Қозоғистонда ҳам қисқа муддатларда наф кўрилиши мумкин. Бундан ташқари, Ўрта Осиё жумҳуриятлари, РСФСР ва марказ саъй-ҳаракатларининг бундай бирлашиши янги Иттифоқ шартномаси асосида мамлакатда якдиллик юзага келиши ва жумҳуриятлар ўзаро манфаатлари жипслашувига хизмат этади.

**В. ДУХОВНИЙ,**
**СССР Фан ва техника давлат қўмитаси «Ўрта минтақа сув захираларидан самарали фойдаланиш» секцияси раиси, техника фанлари доктори.**

**А. НОМОЗОВ,**
**Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган мироб.**

**Э. РАҲИМОВ,**
**СССР гидроэкологлар уюшмаси ҳайъати аъзоси, иқтисодиёт фанлари доктори.**

(«Правда Востока» рўзномасининг 1991 йил 154-сонидан).

**Исроиллик ишбилармонлар билан Қўрғонтепа районидаги «Савай» давлат хўжалиги ўртасида иқтисодий ҳамкорлик юзасидан шартнома тузилган. Ишбилармонлар 400 гектар ерда деҳқончилик билан шуғулланиб пахта етиштириш тажрибаларини ўрганмоқдалар.**

**СУРАТДА: жаноб Мороз 7-бўлим бошқарувчиси Х. Бозормирзаев, бригада бошлиғи Қ. Турсунов ўртоқлар пахтазорда.**

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

# ҲЎЖАЙИН КЎПУ...

Сирдарёнинг чап соҳилида Қолгансир кўлигача давом этган тўқайлар қолмади. Кўп вақтдан буён бу ерда бўлмаган одамлар ҳозир уларни таний олмайди. Қирғоқнинг бошқа жойларида ҳам олдинги дарахтзорлар ва тўқайлар йўқ. Сирдарё мутлақо асралмаяпти, деган хулоса келиб чиқади.

— Вазият шу тарзда давом этаверса, тез орада тўқайлардан ҳеч нарса қолмайди, — дейди «Узлеспроект» катта овчи биологи Б. Дьякин. Ҳолбуки тўқайлар тупроқни, сувни асрайди, тозалайди ва бошқа вазифаларни бажаради. Тўқайлар йўқ қилиб ташлангач ёввойи ҳайвонлар, паррандалар ҳам камайиб кетмоқда.

Юз берган вазиятнинг сабаби хўжалик соҳасидаги ишлардир. Масалан, «Сирдарё», «Шоликор», С. Раҳимов номли давлат хўжаликлари шоли ва полиз экинларини экиш учун дарё бўйларини ўзбошимчалик билан ўзлаштириб келдилар. Бунинг учун дарахт ва буталар кесиб ташланди, қамишзорларга ўт қўйилди.

Бу ҳам етмагандек вилоят «хўжайинларининг» қарори билан катта-катта майдонлар узоқ муддат фойдаланиш учун бериб қўйилди. Тўқайларга вақтинчалик эгалик қилаётган кишилар тақиқлаб қўйилган зоналарда қишлоқ хўжалик экинлари етиштириш учун ерларни зўр бериб ҳайдашмоқда, мол боқишмоқда.

Бир вақтлар район маъмурлари ҳам ҳамманинг кўнглини олишга ҳаракат қилардилар. Сирдарё ва Ворошилов район ижроия комитетларининг қарори билан дарё соҳилидаги ерлар дам олиш уйлари ва пансионатлар қуриш учун турли ташкилотларга ажратиб берилди. Бунда ер, сув, ўрмон қонунлари қўпол равишда бузилди.

Асосан шахсий моллар тўқайларда боқилмоқда ва дарёларни асрайдиган тўқайларга катта зарар етказмоқда. Бу аҳволни яқин орада ўзгартириб бўлмайдиганга ўхшайди. Чунки тартиб бузувчилар орасида шу тўқайларни қўриқлайдиган ўрмончилар ҳам кўп. Оқибатда ачинарли манзара кўзга ташланяпти: дарахтлар пўстлоғини моллар ғажиб ташлаган, буталар синдириб ташланган, ўтлар пайҳон қилинган.

Тез-тез юз бераётган ёнғинлар ўрмонларга офат келтирмоқда.

Маҳаллий Советлар ва бошқа ташкилотлар ҳеч қандай иш қилмаяпти, деб бўлмайди, албатта. Уларнинг раҳбарлари вақти-вақти билан табиатни эслаб, уни асраш учун нималардир қилишга уринишяпти. Масалан, Сирдарё вилоят ижроия комитети тегишли қарорлар чиқарган. Аммо уч йил давомида қарорнинг бирорта банди бажарилмади. Сирдарё вилоят овчилар жамияти ҳам табиат бойликларини асраш вазифаларини уддалай олмаяпти, табиатни муҳофаза қилиш комитети эса аҳволни кўриб туриб бирон чора кўрмаяпти.

Тўқайлар эса камайиб бормоқда. Тўқайларни қоғозда эмас, балки амалда асраб қолиш учун чоралар кўрадиган пайт келмадимикан?

**Г. ОГОРОДОВ,**
**ЎзТАГ мухбири.**

# ҚУВВАТИ ОШАДИ

Қўқон дон маҳсулотлари комбинатининг тегирмонига 15 та ун тортадиган дастгоҳ ўрнатилди. Бу ускуналар Швейцария берган рухсатнома асосида мамлакатимизнинг мудофаа корхоналарида тайёрланган ва юқори унумдорлиги билангина эмас, айни вақтда фойдаланишда қулайлиги, тузатиш осонлиги билан ҳам ажралиб туради.

Бу ерда бошланган таъмирлаш ишлари чоғида ишлаб чиқаришни бошқариш учун электрон пульт ишлатиш ҳам режалаштирилган. Бу пульт барча технология жараёнлари аниқ бажарилишини таъминлайди ҳамда ходимларнинг кўпчилигини бир хил самарасиз меҳнатдан халос этади. Ишнинг умумий ҳажми эса уч миллион сўмни ташкил этади. Комбинатда тегирмон саноатини тўла такомиллаштириш режалаштирилган. Бу ерда тегирмон 20 йилдан бери ишлаб келяпти ва шу вақт ичида ҳам маънавий, ҳам жисмоний жиҳатдан эскириб қолди.

Бу тадбирлар тегирмон пишиқ-пухта ишлашини таъминлайди ҳамда унинг бир кунлик қуввати 50 тоннага кўпаяди. Айни вақтда созловчилар ва монтажчиларга жуда оз муддат берилган, октябрнинг дастлабки кунларидаёқ корхонада маҳсулот яна ишлаб чиқарила бошлайди.

*«Қишлоқ ҳақиқати»га жавоб берадилар*

# БЕТГА АЙТГАННИНГ ЗАҲРИ ЙЎҚ

Рўзномамизнинг 1991 йил 15 март сонида босилган «Бетга айтганнинг заҳри йўқ» сарлавҳали мақолага Наманган вилоят агросаноат уюшмаси бошқаруви раиси И. Нажмиддиновдан жавоб олдик.

**...«Ушбу мақолада кўрсатилган фикрлар Учқўрғон район агросаноат уюшмасининг 1991 йил 22 март куни «Ленинград» жамоа хўжалигида ўтказилган кўчма кенгашида кўриб чиқилди.**

**«Андижон», «Ленинчи», Ленин номли жамоа хўжаликларидаги ҳисобот-сайлов йиғилишларини ўтказишда ютуқларни таъкидлаш, камчиликларни хаспўшлаш сезилиб турганлиги, ўз-ўзини танқид ва муаммоларни ҳал этиш руҳи сезилмаганлиги кўрсатиб ўтилди.**

**Охунбобоев номли жамоа хўжалиги тафтиш комиссияси раиси О. Бекмирзаев ҳисобот-сайлов йиғилишида ўз хизмат вазифасини тўла бажара олмаганлиги учун бошқа вазифага ўтказилганлиги маълумот учун қабул қилинди. Ҳисобот йиғилишларида ошкораликни тўла таъмин этмаганликлари учун «Андижон», «Ленинчи» ва Ленин номли жамоа хўжаликларининг бошқарув раислари огоҳлантирилди. Кенгашда ярим йиллик ва йиллик ҳисобот йиғилишларининг ошкоралик руҳида ўтишини таъминлаш бўйича тадбир тузилди.**

**«Москва» жамоа хўжалиги боғдорчилик бригадаси бошлиғи Ш. Абдураҳимовнинг хўжалик боғларидаги ҳосилни нобуд бўлаётганлиги тўғрисидаги танқиди юзасидан ҳам тадбир тузилиб, камчиликларни тезда тугатишга қарор қилинди.**

**Шунингдек, мақолада келтирилган «Учқўрғон» давлат хўжалиги пудрат ишларини ташкил қилишда ҳамда гўшт тайёрлашдаги айрим камчиликлар юзасидан ҳам тегишли қарорлар қабул қилиниб, 500 тонна сиғимга эга бўлган омборхона, гўшт етиштиришни кўпайтириш учун 240 минг жўжа олиб парваришлаш тадбирлари белгиланди...».**

# ЁРДАМ БЕРИЛДИ

«Мен 1990 йилнинг февралида участка олиш учун қишлоқ Кенгашига ариза берган эдим. Натижа бўлмагач, 1991 йил февраль ойида иккинчи маротаба ариза бердим. Бироқ бу сафар ҳам натижасиз тугади. Бир ҳовлида 20 жон яшаяпмиз, шароитимиз оғир. Охирги ишончимиз сизлардан, ёрдам берсаларингиз...».

**Мазкур сатрлар Калинин район Хонобод қишлоқ Кенгашидаги «Партия XXI съезди» совхози 1-участкаси 4-уйда яшовчи пенсионер Олим Усмоновнинг шикоят хатидан келтирилди.**

**Биз ушбу шикоятни текшириб, чора кўриш учун халқ депутатлари Калинин район ижроия комитетига юборгандик. Яқинда мазкур хат юзасидан район ижроия комитети раисининг муовини К. А. Ким имзоси билан жавоб олдик:**

**«Халқ депутатлари Калинин район ижроия комитетида ўртоқ О. Усмоновнинг шикоят хати атрофлича ўрганиб чиқилди.**

**1991 йил 2-апрель куни хат муаллифи ўртоқ О. Усмоновнинг ўғлига Хонобод қишлоқ Кегашининг 1991 йил 26 март куни қабул қилган № 13 қарори билан якка тартибда уй-жой қуриш учун 0,06 гектар ер ўлчаб берилди.**

**Ўртоқ О. Усмоновнинг иккинчи ўғлини аризаси ҳам инобатга олиниб, ер участкаси олувчилар рўйхатига киритилди».**

# ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ИСЛОМОБОД. (ТАСС). Алоҳида вазифаларни бажарувчи элчи Николай Козирев бошчилигидаги СССР ташқи ишлар вазирлигининг делегацияси Исломободда Покистоннинг расмий кишилари билан икки кунлик музокараларни ниҳоясига етказди. Уларнинг асосий мақсади чўзилиб кетган Афғон танглигини бартараф этиш йўлларини қидиришдан иборат эди.

Музокараларнинг якунларини шарҳлаб, Покистон томони ҳам, Совет томони ҳам бу музокараларнинг ошкора ва амалий тусда ўтганини алоҳида таъкидладилар. Унда қатнашувчилардан ҳеч ким Афғонистон муаммосини сиёсий воситалар билан тинч ҳал этиш зарурлигига шубҳа билдирмаганлиги бу галги мулоқотнинг ўзига хос белгиси бўлди. Покистон ташқи ишлар вазирлигидаги амалий учрашувлар ана шуни тушуниш асосида ўтди. Покистон Президенти Ғулом Исҳоқхон билан Бош вазир Навоз Шариф ҳам Совет делегацияси аъзоларига шу гапни айтдилар.

СССР ташқи ишлар вазирлиги делегациясининг ташаббуси билан мужоҳиддинлар қўлида асирликда турган собиқ Совет ҳарбий хизматчиларининг тақдири тўғрисидаги масала ўртага қўйилди. Покистон томони уларни қидириб топишда ҳар қандай ёрдам беришга тайёр эканлиги ҳақида жуда олий даражада ваъда берди. Айни вақтда Покистон ҳудудида биронта асир йўқлиги Совет делегациясига маълум қилинди. Тирик қолган асирлар эса Афғонистондаги қуролли ихтилофчилар қўлида сақланмоқда, бу эса улар билан алоқа ўрнатишни қийинлаштиради.

БРЮССЕЛЬ. (ТАСС). Ҳозирги вақтда Европа ҳамжамиятлари Кенгашининг раиси вазифасини бажараётган Нидерландия ташқи ишлар вазири Ханс Ван Ден Нрук Европа парламентининг сиёсий масалалар комиссияси ҳузурида сўзлаган нутқида Югославиядаги вазиятни кўриб чиқишга бағишлаб халқаро конференция чақириш эҳтимоли борлигини айтди. Унинг айтишича, башарти ЮСФРда ўзаро курашаётган томонлар тез орада мамлакатнинг келгусидаги давлат тузилиши ҳақида музокара бошламасалар, 12 мамлакат гуруҳи мана шундай ташаббусни кўтариб чиқади.

Ташқи сиёсат маҳкамасининг бошлиғи Югославия халқи ўз келажагини мустақил белгилаши кераклигини, бироқ ЮСФРнинг ички ва ташқи чегаралари зўравонлик усуллари билан ўзгартирилмаслиги кераклигини таъкидлади. Миллатчилик Европа учун хавфлидир, деб уқтирди у.

ПЕКИН. (ТАСС). Хитой Халқ Республикасининг икки журналистига биринчи марта Таиландга бориш учун рухсат берилди. Улар Хитой қизил крест жамияти вакиллари билан биргаликда Таиландга жўнаб кетдилар.

Делегация 21 июль куни Гоминьдан тузумининг ҳарбий кемалари очиқ денгизда ҳибсга олган ҳамда қўриқчилар ҳамроҳлигида уларни Хитойнинг мазкур оролига олиб кетган Фуцзянь вилоятининг 18 нафар балиқчиси билан учрашади. «Вакилларимиз Таиландга эсон-омон етиб боришларига, у ердаги аҳволни аниқлашларига ҳамда маслаҳатлашиш йўли билан муаммони ҳал этишларига ишонаман», — деди Хитой қизил крест жамияти раисининг ўринбосари Цю Инци.

(ТАСС).

# СОҒЛОМ ХАЛҚНИНГ ИМОНИ БУТУН

## ҲАМҚИШЛОҚЛАР БАҲОСИ

Уйчи районида 300 дан зиёд байналмилалчи жангчи бор. Улар ишлаб чиқаришнинг турли соҳаларида фидокорона меҳнат қилишади. Шулардан бири Рустамжон Абдураҳмоновдир. У район марказидаги 10-дорихонада бўлим бошлиғи вазифасида ишлайди. Аҳоли соғлиғини сақлашда жонкуяр. Ўзининг хушмуомаласи билан мижозлар ҳурматига сазовор бўлмоқда.

— Рустамжон масъулиятли бўлимда ишлайди, — деди дорихона мудири А. Иброҳимов. — У буни бир дақиқа ҳам унутмайди. Турли кишиларга босиқлик, ширинсуханлик билан муомалада бўлади.

Байналмилалчи жангчи меҳнат қилаётган марказий дорихона жамоаси режани доимо уддалаб келаётир. Ўтган йили аҳолига 965 минг ўрнига 1 миллион сўмликдан зиёд хизмат кўрсатилди. Шу йилнинг ўтган ойларида эса 384 минг ўрнига 500 минг сўмлик дори ва тиббиёт асбоблари сотилди. Бунда Р. Абдураҳмонов раҳбарлик қилаётган бўлим ходимларининг ҳиссаси катта. Доришунослар ойлик ва йиллик режаларини мунтазам бажаришга ҳаракат қилаётир. Раънохон Мирзахолова, Муҳаббат Нишонова, Тохила Вяльшина каби саломатлик посбонлари, айниқса, фаол.

Шикоят ва мулоҳазалар дафтаридан Улуғ Ватан уруши ногиронлари Абдулҳамид Пўлатов, Абдуҳаким Қориев, Сайдулла Тожибоев, Ҳасанбой Мадёровнинг Рустамжон тўғрисидаги миннатдорчилик сўзларини ўқиш мумкин. Бу ҳамқишлоқлари унинг ишига берган баҳодир.

Рустамжон Файзиобод қишлоғидаги 27-ўрта мактабни тугатгандан сўнг, Тошкент фармацевтика институтига ўқишга кирди.

— Афғонистонда хизмат қиламан, деб ўйламаган эдим, — эслайди байналмилалчи жангчи. — Дастлаб икки ой тайёргарликдан ўтдик. Уч-тўрт ой фельдшерлик қилдим. Мамлакатимиз чегарасидаги Кушка шаҳрида хизматни давом эттирдик. Кейинчалик қисмимиз Афғонистонга кўчирилди. Биз Тургув, Баграм, Ҳирот, Шиндат, Кобул шаҳарларида бўлдик. Касбим шифокорликка яқин бўлгани учун қуролдош дўстларим соғлиғини сақлаш чекимга тушди. Касал ёки жангда ярадор бўлган ўртоқларимга тиббий ёрдам кўрсатдим.

Биз доимо бедор эдик. Ўзимизни игнанинг устида юргандек ҳис қилардик. Чунки атрофимиз душман. Улар кутилмаган пайтда ҳужум қилишлари мумкин эди.

Байналмилалчи жангчининг хизмати муносиб тақдирланган. СССР Мудофаа вазирлигининг «Байналмилалчи жангчи» нишони, Афғонистон ҳукумати ва мамлакатимиз медаллари билан мукофотланган.

М. ҚОДИРОВ.

* * *

**СУРАТДА: бўлим мудири Р. Абдураҳмонов ҳамкасблари Р. Мирзахолова ҳамда М. Баҳромова билан кенгашмоқда.**

А. ЮСУФБОЕВ олган сурат.

## БАРГИ МИНГ ДАРДГА ШИФО

Жумҳуриятимиз наботот олами хилма-хил ва ранг-баранг. Қадрдон ўлкамизнинг тоғларида, адирларида, далаларида, қирларида ўсадиган ўсимликлар тури 4 мингдан ортиқ бўлиб, уларнинг қарийб 600 хили ҳам гўзал, ҳам шифобахшдир. Бизда шундай ўсимликлар ўсадики, уларнинг тиббий хоссаларини айтиб адо қилиб бўлмайди. Ана шундай ғаройиб ўсимликлардан бири қичитқи ўтдир. Уни газанда, чаян ўт деб ҳам аташади. Ўзбекистоннинг деярли ҳамма вилоятларидаги тоғли ва тоғолди майдонларда, сув ҳавзалари қирғоқларида, йўл ёқаларида, бутазорларда, хонадонларга яқин ерларда ўсади.

Бу ўт кўп йиллик ўсимлик бўлиб, поясининг узунлиги 60—100, баъзида 150 сантиметрга етади. Пояси тўрт қиррали, тик ўсувчи, шохланмаган бўлиб, ачитувчи туклар билан қопланган. Барглари қарама-қарши жойлашган, тухумсимон чўзиқ шаклга эга. Гуллари бир жинсли, майда, оч яшил тусли. Улар бошоққа ўхшаб тўпгулга йиғилган. Меваси — тухумсимон, сарғиш-кулранг тусли, 15 мм катталикдаги ёнғоқчасимон бўлади. 1000 дона уруғи 0,2—0,3 грамм оғирлика эга.

Ўсимликнинг барглари шифобахшдир. Номидан маълумки, бу ўсимлик билан ҳазиллашиб бўлмайди. Терининг очиқ жойига тегиб кетса, худди куйдиргандек тери қизариб, яллиғланади. Шу сабабли унинг баргларини теришда агар махсус усул қўлланилмаса ғоятда азоб. Бу усулда ўсимликнинг ер устки қисми эҳтиёткорлик билан ўриб олинади ва салқин жойда қуритилади. Сўлиганда тукларнинг қичитувчилик хоссаси йўқ бўлиб кетади.

Барглари таркибида А, $B_2$, С, К дармондорилари, пантотенат ва чумоли кислоталари, урицин гликозиди, гистамин, хлорофилл, крахмал, ошловчи моддалар ва яна бошқа шу каби инсон организмига кучли биологик таъсир кўрсатувчи моддалар бор.

Замонавий илмий табобат қичитқи ўтдан қон тўхтатувчи, қувват бағишловчи, яллиғланишни тузатувчи восита сифатида турли қон кетишларда, яраларни даволашда, асаб хасталикларида, камқувватликда, иштаҳа сусайганда фойдаланишни тавсия этади.

Абу Али ибн Сино бу ўсимликни нафас қисиш, қабзият ва бошқа хасталикларни даволашда ишлатган. Қичитқи ўт аллергия, астения, астма, атеросклероз, бронхит, соч тўкилиши, гастрит, бавосил, аёллар хасталиклари, қанд касалини даволашда кенг ишлатилади. Ҳатто ундан ўт йўли хасталиклари, терининг қичиши, тутқаноқ, кўк йўтал, эшак ем, камқонлик, безгак, нефрит, семириб кетиш, терининг куйиши, совуқ уриши, бошнинг қазғоқ босиши, зотилжам, буйрак тошлари, радикулит, бод, оғиз яллиғланиши, ҳуснбузар каби касалликлар ҳам шифо топиши мумкин.

Қичитқи ўт баргларидан дамлама тайёрлаш учун 3 ош қошиқ майдаланган хом ашё устига 2 стакан қайноқ сув қуйилиб, ярим соат дамланади. Сўнг докадан ўтказиб, ярим стакандан тўрт маҳал овқатдан олдин ичилади.

Кўриб турибсизки, ҳар бир ўсимлик — бир олам. Тиббиёт ва доришунослик илми билан шуғулланувчи олимларимиз олдида халқ табобати дурдоналарини чуқур ўрганиш, шу йўл билан халқимиз саломатлигини яхшилашдек улкан хайрли вазифа турибди.

Ш. УСМОНОВ,
**жумҳурият «Фармация» ишлаб чиқариш бирлашмасининг шифобахш ўсимликлар тайёрлаш бўйича масъул ходими.**

## ЖАРРОҲ

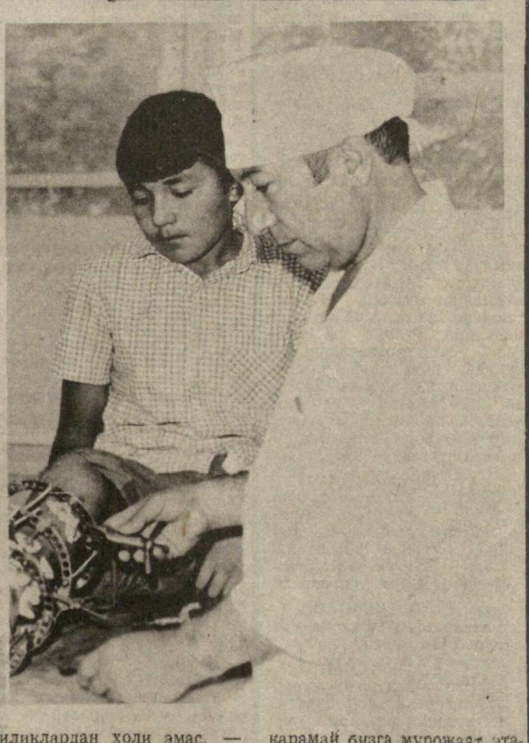

Убайдулла Унаров 1968 йилда Тошкент давлат тиббиёт олий билимгоҳини имтиёзли диплом билан тугатди. Унга ишлаш учун Бўстонлиқ районига йўлланма берилди. У янги жойга катта орзу билан келди. Муҳим участка ҳисобланган Чорвоқ ГЭСи қурувчиларига тиббий ёрдам кўрсатишни топширишди. Айни изланадиган даври эмасми, Убайдулла чарчаш нималигини билмай ишлади. Район ҳудудида қатор дам олиш уйлари, пионерлар оромгоҳлари, шунингдек Чимён спорт комплексини бунёд этишга ишчи кучи ва техниканинг жалб этилиши жароҳат олувчиларни кўпайтириб юборди. Ана шундай бир вазиятда тиббий ёрдам кўрсатиш учун моддий базанинг йўқлиги ҳамда мутахассисларнинг етишмаслиги аҳволни мушкуллаштирди. Шароит бўлмагани туфайли беморлар одатда Чирчиқ ёки пойтахтдаги шифохоналарга жўнатиларди.

Убайдулла жароҳат олганларни шу ернинг ўзида даволаш кераклигини кўнглига тугиб қўйди. Марказий касалхона бош ҳакими У. Тўлаганов билан маслаҳатлашганида, у фикрини маъқуллади.

— Очиғи, бундан жуда хурсанд бўлиб кетдим, — дейди Убайдулла мамнунлигини яширолмай. — Агар районда жарроҳлик бўлими очилса, қанчадан-қанча беморлар узоққа қатнаб, азоб чекишдан қутилган бўларди.

Ниҳоят, 1971 йилда шундай қулайлик яратилди. Марказий шифохона қошида шикастланганларни даволашга мўлжалланган бўлим очилди. Бунда албатта Убайдуллага хайрихоҳлик билдирган бош ҳакимнинг саъю ҳаракатларини алоҳида таъкидлаш зарур. Эндиликда хасталик турли хил усуллар билан даволанмоқда. Баъзан махсус мосламалардан фойдаланиб ёки Илизаров аппарати ёрдамида жароҳатларни очмасдан шифолаб, беморлар оёққа турғазилади. Мураккаб ҳолларда эса пойтахтимизнинг илмий-текшириш олийгоҳларидаги мутахассислардан маслаҳат олинаяпти.

Убайдулла ишга жўшқинлик билан киришади. У ўз устида ишлашга алоҳида эътибор бераяпти. Шу мақсадда Тошкентдаги жароҳатларни даволаш илмий-текшириш олийгоҳида малакасини ошириб катта тажриба тўплади. Ҳозиргача илм масканининг олимлари билан ҳамкорлик қилиб келмоқда. Булардан ташқари Курган, Ленинград ва Новокузнецк шаҳарларидаги илмий текшириш институтларида таҳсил кўрди. Олган билимлари тиббий муолажаларда қўл келмоқда.

— Албатта, ишимиз камчиликлардан холи эмас, — деди Убайдулла Унаров. — Бўлимимиз тор, бор-йўғи 40 беморни даволашга мўлжалланган. Бунинг устига ҳакимлар, жарроҳлик асбоб-ускуналари етишмайди. Шунга қарамай бизга мурожаат этаётганларга иложи борича ёрдам қилаяпмиз.

С. ШОДМОНОВ.

**СУРАТДА: жарроҳ У. Унаров беморни кўздан кечираяпти.**

## ОРОМГОҲ БАҒРИДА

**Бўстонлиқ районининг Угам дарёси бўйидаги хўжаликлараро кашшофлар оромгоҳи бугун ҳар қачонгидан гавжум. Вилоятнинг турли чеккаларидан келган ўсмирлар бу ерда мириқиб дам олмоқдалар. Беш гектарли майдонни эгаллаган сўлим маскан бундан 21 йил аввал фойдаланишга топширилганди.**

**— Бу ерда зарур шарт-шароитлар мавжуд, — дейди оромгоҳ бошлиғи, республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи Шаҳобиддин Баёнов. — Сузиш ҳавзалари, боғ ва турли ўйингоҳлар дам олувчилар хизматида. Бундан ташқари Чорвоқ сув омбори, Хумсон, Чинор ва Хожикент қишлоқларига саёҳатлар уюштирилди.**

**СУРАТЛАРДА: бош пионервожатий Гўзал Мирзаева ўқувчилар даврасида; сузиш ҳавзасида; тушлик пайти.**

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

## ЎЗБЕКИСТОН ССР ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ МАТБУОТ МАРКАЗИ ХАБАР ҚИЛАДИ

### ТУНГИ ШАРПАЛАР

Тошкент вилоятининг Калинин районида тунда номаълум уч киши Навоий номли жамоа хўжалиги бошқаруви идорасига кириб қоровулни боғлаб қўйишди ва касса хонасининг деразасини синдириб, стол ғаладонидан калитни олиб, темир сандиқни очишди ҳамда жамоа хўжалиги аъзолари меҳнат ҳақига тўлаш учун келтирилган 10 минг сўмни олиб кетишди.

Район ички ишлар бўлимида тузилган оператив гуруҳ талончилардан бирини қўлга туширди. У шу колхозда яшовчи киши экан. Энди унинг шерикларини қўлга тушириш чоралари кўрилмоқда.

### НИҚОБ ЁРДАМ БЕРМАДИ

Талончилар ниқоб тутиб олишган эди. Улар эрталаб соат олтиларда Фарғона кўчаларидан биридаги квартирага дераза орқали тушишди. Қўрқиб кетган уй бекасига милтиқ ўқталиб бир қанча кийим-кечакларни олиб ғойиб бўлишди.

Милиция ходимлари олиб борган шошилинч қидирув ишлари натижасида талончилардан бири аниқланди ва қўлга олинди. У Фарғона кооперативининг илгари ҳам судланган ишчиси бўлиб чиқди. Унинг шерикларини излаш давом этмоқда.

### ХАЛТАДАГИ ОҒУ

Тошкент аэропорти махсус назорат зонасида Тошкент—Шевченко маршрутида қатнайдиган самолётга одамларни чиқариш чоғида шу Шевченко шаҳрида яшовчи йўловчи Боевда 300 грамм наркотик борлиги аниқланди ва мусодара қилинди. Орадан уч кун ўтгач транспорт милицияси ходимлари Душанбе—Москва поездида илгари судланган, 460 грамм наша олиб кетаётган Бобохоновни қўлга олдилар. Иккала воқеа юзасидан терговолиб борилмоқда.

### ВИЖДОН АЗОБИ

Тошкент шаҳрининг Ҳамза районида яшовчи Озеров Калинин район ички ишлар бўлимига ариза кўтариб келди. Аризада ёзилишича, у Охунбобоев номли давлат хўжалиги ҳудудида ижарага олган ерида шу жойда ёлланиб ишлаётган номаълум эркакни жанжал оқибатида ов милтиғидан отиб ташлаган.

Ўз айбини бўйнига олиб бўлимга келиш воқеаси юзасидан жиноий иш қўзғатилди. Тергов олиб борилмоқда. Ўзбекистон ССР жиноий-судлов кодексининг 92-моддасига биноан содир этган жиноятини ўз ихтиёри билан тан олиш ва виждонан афсусланиш суд томонидан бериладиган жазони енгиллаштиради.

(ЎзТАГ).

## НИЯТИ ЙЎЛДОШИ БЎЛСИН

Футбол бўйича Ўзбекистон ССР биринчилигининг навбатдаги тури иштирокчилари — «Бўстон» (Жиззах) ва «Риштон» (Риштон райони) жамоалари ўйини тугагани тўғрисида ҳуштак чалинганда таблода 4:2 ҳисоби ярқираб турарди. Футболчилар баҳсдан сўнг уйга шошилишмади. Улар комсомол тўйига таклиф этилди.

Чўғдек безатилган меҳмонхонага етиб боргунларича футболчилар йўл-йўлакай якунланган учрашувни муҳокама қилишди. «Жиззах» ўйингоҳида ўтказилган матч эсда қоларли бўлди. Мезбонлар ҳужумчиси Зинур Зиганшин меҳмонлар дарвозабонини тўрт маротаба «таслим» этди. Рақиблар 0:3 ҳисобида ютқазаётганларига қарамай ўйинда оз бўлсада, бурилиш ясашга эришдилар, жавоб тўпларини киритдилар. Лекин учрашув бошларида кетма-кет ўтказиб юборилган тўплар икки очко тақдирини ҳал қилди.

Ёз оқшомида Жиззах районидаги Алишер Навоий номли жамоа хўжалигининг Зуҳуровлар хонадонида янграган «Ёр-ёр» барчани тўйига чорлади. Мустақил ҳаёт сари қадам ташлашга аҳду паймон қилган икки ёш — Жаҳонгир («Бўстон» футбол жамоасининг дарвозабони) ва Маликахон (Жиззах давлат педагогика олийгоҳининг толибаси) ёру дўстлари ҳамроҳлигида даврага кириб келдилар...

Ёшларнинг висол оқшоми барчанинг эсида қоладиган тарзда ўтказилди. Пири бадавлат онахонлар ва отахонлар, «Қаҳрамон она»лар, шаҳар, район ва вилоят спорт қўмитаси вакиллари, келин-куёвнинг дугоналари, дўстлари, комсомол қўмиталарининг ходимлари ўзларининг самимий тилакларини изҳор қилдилар.

Фурсатдан фойдаланиб, айтиш кераккі, оила нафақат жамоа хўжалигида, балки вилоятда ҳам жисмоний тарбия ва спортга чинакам ихлос қўйганлардан саналади. Хонадон соҳиби Соип ака Зуҳуров узоқ йиллардан бери шаҳар политехникумида ёшларга жисмоний тарбиядан сабоқ бермоқда. Оиланинг барча аъзолари «Соғлом танда — соғ ақл» нақлига амал қилишга одатланишган.

Жаҳонгир дарвозабон сифатида ўйнаётган «Бўстон» жамоасига қисқача тўхталайлик. «Звезда», «Бўстон», «Ёшлик», «Янгиер» клубларида кўп йил тўп сурган, уч йилдирки, қуйи жисмоний тарбия жамоасига раҳбарлик қилаётган Суюн Муртозаевнинг меҳнати бежиз кетмаётир. Вилоят вакиллари қисқа муддат ичидаёқ жумҳуриятда ўзига хос ўйин услубига эга жамоа сифатида танишди. «Бўстон» ҳужумчиси Зинур Зиганшин 1990 йилда СССР биринчилигининг иккинчи гуруҳи шарқий минтақасида иштирок этиб келаётган «Суғдиёна» таркибида қатор ўйинларда майдонга тушган.

Яна бир умидли ўйинчи Руслан Аҳмедовнинг қатор жамоалар устозлари эътиборига тушганига анча бўлди. 1991 йилдан бошлаб Ўзбекистон ССР терма жамоаси аъзолигига номзод бўлди. Шунингдек, ёш дарвозабон Жаҳонгирдан ҳам умид катта. Саид Назирқулов, Шуҳрат Аҳмаджонов, Вячеслав Авдеев, Бахтиёр Султонов, Баҳодир Тошпўлатов, Ойбек Насриддинов, Тоҳир Ёқубов каби истеъдодли футболчилар яшил майдонга тушиб, шаҳар шарафини ҳимоя қилмоқдалар. «Бўстон» жамоаси биринчиликнинг энг ёш клуби ҳисобланиши бежиз эмас. Футболчиларнинг ўртача ёши 19—20 атрофида.

Тиришқоқлик, ирода, ҳамжиҳатлик, ягона мақсад сари интилиш «Бўстон»га муваффақият келтириши турган гап. Эҳтимол, яқин йилларда СССР биринчилигида Жиззахнинг яна бир вакили пайдо бўлса, ажаб эмас.

«Бўстон» дарвозасини Жаҳонгир Зуҳуров ҳимоя қилмоқда. Унга оилавий бахт, футбол оламида эса омад ёр бўлишига тилакдошмиз.

Р. ЮНУСОВ.

## ЁШЛАРГА ТУҲФА

Пахтачи районидаги Карл Маркс номли жамоа хўжалигида уч минг томошабинга мўлжалланган ўйингоҳ қишлоқ спортчилари ихтиёрига топширилди. Уни хўжалик қурилиш бригадаси аъзолари бунёд этдилар. Бу ерда яхши чимли футбол ўйингоҳи, волейбол, теннис, кураш майдончалари ҳамда югуриш йўлкалари мавжуд.

Айни кунларда қишлоқ ёшлари ишдан бўш пайтларида янги ўйингоҳга келиб, ўз маҳоратларини ошириш учун турли мусобақалар ўтказмоқдалар.

Б. ШАМСИЕВ.

## ҲОВЛИ ТЎЙЛАРИ

Наманган вилоятидаги Калинин номли давлат хўжалигида истиқомат қилаётган ўн тўққиз оила шинам ва файзли ҳовлиларга кўчиб ўтиб, ҳовли тўйларини ўтказадилар. Бу уйларни Наманган сув қурилиши трестининг 3-кўчма механизациялашган колоннасининг мутахассислари тез ва соз қуриб битказдилар.

Бинокорлар бу уйларда яшовчиларнинг барча талаб ва истакларини инобатга олдилар. Ҳар бир ҳовлида хўжаликбоп хоналар, ер участкалари бор. Уйларнинг ҳаммаси ичимлик сув билан таъминланган, газлаштирилган.

## ҚАТРА

Нафсинг дея илинмагил тузоққа,
Бу йўл қисқа, боролмассан узоққа.

* * *

Ақлинг бўлса ён қўшнингни ёт дема.
Елканлари билан кучлидир кема.

* * *

Писмиғу индамас одамлардан қўрқ,
Аслида улар-чи тайёр турган ўқ.

Ўроқжон ҚИЛИЧЕВ.

Муҳаррир
Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»
(«Сельская правда»)
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими— 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 33-54-33. 32-56-36, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Безатиш бўлими—32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700.000 Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткичи— 64.602, 68.753 нусхада чоп этилади.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 22.30

Буюртма № 5816.